

GAMLE HUS DA OG NÅ

2003–2008

Status for SEFRAK-registrerte bygninger
Flora kommune
Sogn og Fjordane fylke 2008
2. omverv

Forside: Askrova, foto KMK 2008

Illustrasjoner: Med unntak for fotografier fra SEFRAK-registreringen er alle foto tatt av Kulturminnekompaniet (KMK) år 2003 og 2008. Svarthvitt foto er fra SEFRAK-registreringen om ikke annet er nevnt. SEFRAK-fotonegativer er arkivert hos Nasjonalbiblioteket, Fotoseksjonen.

Trykk: Allkopi, Oslo 2009

Forord

Riksantikvaren gjennomfører systematiske kontrollregistreringer av SEFRAK-registrerte hus for å observere tap og endringer på bygninger eldre enn 1900. Oversikt på denne mangfoldige bygningsmassen utgjør et viktig grunnlag med tanke på framtidige fredninger. Overvåkingsresultatene gir opplysninger om presset på den eldre bygningsmassen, og vil kunne gi grunnlag for å sette inn målrettede tiltak som istandsetting og vedlikehold.

Kontrollregistreringen knytter seg til nasjonalt resultatmål 1: "Det årlige tapet av verneverdige kulturminner og kulturmiljøer som følge av at de fjernes, ødelegges eller forfaller, skal minimaliseres. Innen 2020 skal tapet ikke overstige 0,5 % årlig." Det overvåkes i alt 18 kommuner, og hver kommune kontrollregistreres på nytt etter 5 år. Første syklus (omdrev) ble avsluttet i 2004. Andre omdrev avsluttes i 2009.

Kulturminnekompaniet har siden år 2000 på oppdrag fra Riksantikvaren gjennomført kontrollregistreringene i de utvalgte kommunene. I 2008 ble ca. 2650 bygninger i kommunene Flora, Vega, Melhus og Snåsa kontrollert.

Rapporter fra de tidligere kontrollregistreringene er tilgjengelige på Riksantikvarens nettsider www.riksantikvaren.no.

November 2009

Unni Broe og Solrun Skogstad

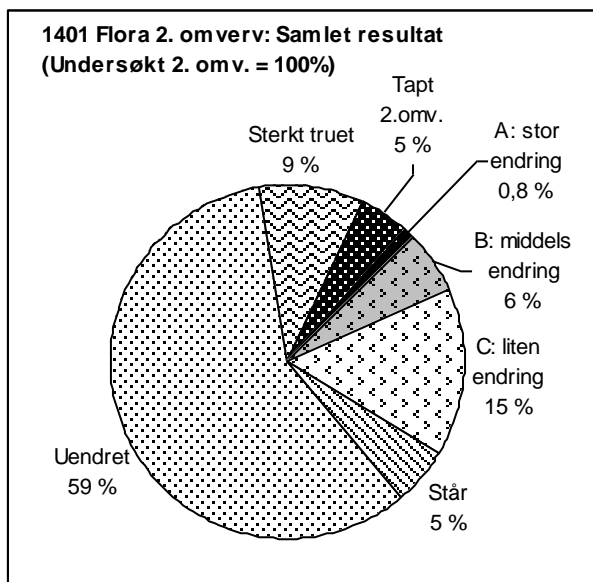
Innhold

0	SAMMENDRAG	6
0.1	Kvantitative forandringer	6
0.2	Kvalitative forandringer	7
0.3	Årsak til tap og endring	7
0.4	Saksbehandling, bruk av SEFRAK-registeret m.m.	8
1	OM PROSJEKTET	9
1.1	Riksantikvaren og miljøovervåking (MOV)	9
1.1.1	Miljømål	9
1.1.2	SEFRAK.....	9
1.1.3	Miljøovervåkingens gjennomføring	9
1.1.4	Undersøkte SEFRAK-data	10
1.1.5	Parametere for MOV-undersøkelsen.....	12
2	GRUNNLAGSMATERIALET FOR MOV-UNDERSØKELSEN 2008	14
2.1	De fire utvalgte kommunene til MOV-undersøkelsen 2003–2008	14
2.1.1	Undersøkte bygninger 2003–2008	14
2.2	Grunnlagsmaterialet for MOV-undersøkelsen i Flora 2008	15
2.2.1	Antall undersøkte hus	15
3	RESULTAT	16
3.1	Tap	16
3.1.1	Tap – samlet oversikt	16
3.1.2	Tap – samfunnssektor og sosial miljørammenheng	17
3.1.3	Tap – bygningstyper	18
3.1.4	Tapsårsaker.....	22
3.2	Endringer av gjenstående bygninger	23
3.2.1	Endringer – samlet oversikt.....	23
3.2.2	Endring – bygningstyper	24
3.3	Tilstand	28
3.3.1	Tilstand – samlet oversikt.....	28
3.3.2	Tilstand – sosial miljørammenheng	28
3.3.3	Tilstand – bygningstyper	29

4	GEOGRAFISKE VARIASJONER	33
4.1	Tap og geografiske variasjoner	33
4.1.1	Tap – områder: Tidligere kommuner	33
4.2	Endringer og geografiske variasjoner	34
4.2.1	Endring – områder: Tidligere kommuner	34
4.3	Tilstand og geografiske variasjoner	35
4.3.1	Tilstand – områder: Tidligere kommuner.....	35
5	UTVIKLING OG TENDENSER.....	37
5.1	Hovedtrekk ved kommunens utvikling	37
5.2	Tendenser i trusselbildet.....	38
6	SAMLET RESULTATOVERSIKT MOV 2008.....	43
6.1	Kvantitative forandringer	43
6.2	Kvalitative forandringer	45
6.2.1	Bestandsutviklingen i forhold til sosial miljøsammenheng.....	45
6.2.2	Bestandsutviklingen i forhold til bygningstyper	46
6.2.3	Tapsårsaker.....	49
	KILDER.....	50
	VEDLEGG 1. ANDRE OMVERV. BYGNINGSTYPER: TAP – ENDRING - TILSTAND	51
	VEDLEGG 2. ANDRE OMVERV. REGISTRERINGSKRETSER: TAP - ENDRING – TILSTAND	52
	VEDLEGG 3. KART OVER FLORA.....	53

0 Sammendrag

0.1 Kvantitative forandringer

Nøkkeltall Flora: Mellom 2003 og 2008 har 31 hus, dvs. 5 % av de undersøkte bygningene gått tapt. Det tilsvarer et årlig tap på 1 %.

I forhold til 1. omverv er det en økning. Årlig tap for Flora 2003 var 0,7 %.

MOV-undersøkelsen i Flora 2008 omfatter 634 hus. Disse tar utgangspunkt i de gjenstående bygningene fra undersøkelsen i 2003.

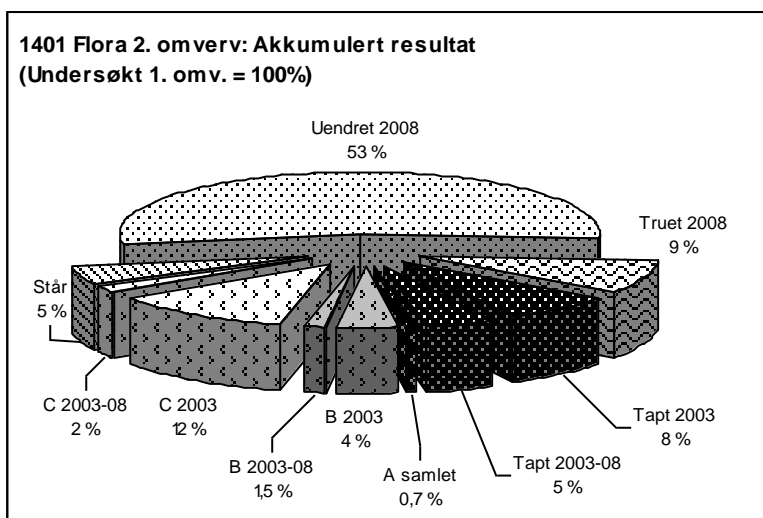
Ca. 60 bygninger er så sterkt truet på grunn av dårlig teknisk tilstand at de er rivingstruet. Det tilsvarer en prosentandel på ca. 9 av de undersøkte i 2008. Det er 3 % høyere enn i 2003, i antall er det 14 flere. Bak tallet ligger likevel en del nye med status "truet", da 27 truede fra 2003 nå er tapt, og litt under 10 er satt i stand.

Fem hus (1 %) er så sterkt ombygde at de er vanskelige å kjenne igjen – endringstype A.

I 2008 utgjør tallene for tapt, stor endring (endringstype A) og sterkt truet en samlet bolk på ca. 16 % av de undersøkte bygningene.

Samlet er 143 hus endret siden SEFRAK-registreringen (1991-93), inkludert endringstype A. Det tilsvarer ca. 24 % av de undersøkte i 2008. Samlet har bare 21 flere hus enn i 2003 nå status som endret, rundt 2 % av de undersøkte i 2008. Men da flere i gruppen fra 2003 er revet eller har skiftet status, er det reelle tallet nye endrete større. Blant de nye endrete er det en overvekt av endringstype C.

Andelen klassifisert som "Står", dvs. med endringsstatus ukjent, er 5 %. Prosentandelen er litt lavere enn i 2003, i antall er det omtrent like mange. Heri inngår flere hus som var under ombygging i 2008. Andre som hadde denne statusen i 2003 er nå ferdigstilt.

59 % av de undersøkte husene i 2008 er tilnærmet i samme form som ved registreringstidspunktet, fraregnet de som er spesielt truet av dårlig teknisk tilstand. Det er litt færre enn i 2003.

Tar man utgangspunkt i de opprinnelige bygningene som ble undersøkt i 1. omverv, er akkumulert tap i 2008 12 % – mot 7 % i 2003. Tilsvarende er akkumulert andel tapte, truede og endringsgruppe A nå 21 % – mot 15 % i 2003.

0.2 Kvalitative forandringer

Som oversikten foran viser har det vært en økende tendens til at hus går tapt i Flora. Resultatene av undersøkelsen for 2. omverv forsterker med noen variasjoner trendene som kom fram ved 1. omverv. Tallene slår fortsatt ulikt ut i forhold til samfunnssektor, sosial miljøsammenheng, hustyper og geografi.

Gruppen "Andre sektorer" har ikke tap, her inngår bygninger innen merkantil virksomhet og offentlig forvaltning, dvs. bebyggelse i Florø. Tapene fordeler seg likt i prosentandel mellom primærnæringen og "Fast bosetting uten noen næringstilknytting". Men den siste gruppen er liten og gjelder et par hus i bybebyggelsen i Florø. Langt de fleste tapene er å finne i primærnæringene.

Det er hus som forteller om funksjoner i det gamle jordbruket og bruken av utmarksressursene på land og sjø som har de høyeste tapsandelene. Høyere andel i dårlig stand tilsier at man må forvente tilsvarende tapsandeler også framover.

Undersøkelsen viser en klar overrepresentasjon av tap i miljøer med opprinnelse som husmannsplasser. Også andelen i dårlig stand ligger over gjennomsnittet. Dette var også trenden ved 1. omverv. Utviklingen i bestanden er derfor klart negativ.

Situasjonen for naustene tilsvarer den for de mest utsatte husgruppene i jordbruket. Samlet gir det et bilde av fiskerbondens hus som særlig utsatt. Hus med opprinnelse i rene fiskermiljøer er derimot mindre utsatt. I motsetning til sist er ingen tapt og ingen truet.

Innenfor sjøbrukets hus er det de større sjøhusene som klarer seg best. De har færre tap, og det er færre som er truet av dårlig tilstand.

Tapet av den tradisjonelle bebyggelsen i jordbruk og sjøbruk innebærer også en ytterligere desimering av karakteristiske elementer i tradisjonell byggeskikk. Vestlandets grindkonstruksjon peker seg fortsatt ut som et sårbart element.

Bolighus har tapsandeler noe under gjennomsnittet og har størst andel av nye endrete.

Det er en økende tendens at oppussing av eldre hus får karakter av tilbakeføring – i mer eller mindre streng forstand. Som oftest vil det si at nye vinduer nå blir av to-fagstyper med ruteinndeling. Det er også flere eksempler på nylagte skifertak. Bak noen av disse endringene står SMIL-ordningen som nå administreres gjennom kommunen, samt midler fra fylkeskommunen.

0.3 Årsak til tap og endring

Forfall, direkte eller indirekte, er fortsatt den viktigste grunnen til at hus går tapt i Flora, og står bak til sammen 55 % av tapene. Dernest følger ny arealbruk med 35 %.

Ny arealbruk er enerådende som tapsårsak i Florø og de bynære områdene, men det er få hus det her dreier seg om. Ved 1. omverv var tapet i forhold til antall registrerte i dette området større enn i Flora for øvrig. Nå er trenden motsatt. Samtidig har befolkningspresset endret seg fra sterkt voksende til stabilt. Med lavere vekst virker det som om trykket mot den eldre bebyggelsen i Florø og omland har avtatt noe. Situasjonen i pressområdene er lite endret siden 1. omverv. Men det kan fort endre seg, fortsatt står det ubebodde hus til forfalls, saneringsklare i påvente av mulig utbygging.

Om man ser på de to andre hovedområdene, fjordene og øyene, er det ingen forskjeller i fordelingen av forfall eller ny arealbruk som tapsårsak.

Desimeringstakten for eldre hus i Flora som helhet har økt i en periode hvor befolkningspresset har avtatt. Det er ikke tettstedspress som er den største utfordringen, men manglende bruk og forfall.

Sammenligner man tallene for tapte og truede og geografisk fordeling, gir det et bilde av husmannens og fiskerbondens hus innover fjordene som mest utsatt. Situasjonen utover øyene er noe bedre, selv

om det er tap og hus i dårlig stand her også. I Kinn-området er en økende del av bebyggelsen i bruk som feriehus, noe som kan forklare den relativt lave andelen som er i kritisk dårlig stand.

0.4 Saksbehandling, bruk av SEFRAK-registeret m.m.

Originalmaterialet til SEFRAK-registreringen er i fylkeskommunens kulturvernavdeling. I kommunen har saksbehandlerne hatt tilgang på SEFRAK gjennom bygningsdelen i GAB (Nasjonalt bygningsregister, fra 2009 Matrikkelen), og denne brukes.

For Florø sentrum er det utarbeidet en egen kommunedelplan som ble vedtatt i 1998. Et uttalt mål i delplanen er: "Ein legg spesiell vekt på å verne trehusbyen Florø slik den kjem til uttrykk i ytre Strandgata, langs hamna, i deler av Markegata og i Hans Bloms gata." Kirken og kirkeparken er båndlagt som kulturminnevernområde.

Museer

Kystmuseet i Sogn og Fjordane ble etablert i Florø i 1985. Museet har ei stor utendørsavdeling med flere tilflytta hus.

Notnauset (1401-106-043) i Stavang i tre stadier. Til venstre foto fra registreringen i 1992, nauset var merket av manglende bruk og vedlikehold. Det store bildet viser Stavang i 2003. Da var istandsettingen begynt og deler av taksteinen fornyet. Til høyre vises situasjonen i 2008. Nå er hele taktekket fornyet, det samme er kledningen, og dørene er rettet opp. Huset er satt i stand med tilskudd av midler fra fylkeskommunen i kategori "Verneverdige bygninger". Notnauset ble bygd på 1870–80-tallet.

1 Om prosjektet

1.1 Riksantikvaren og miljøovervåking (MOV)

Miljøforvaltningens definisjon av miljøovervåking er: Miljøovervåking er en systematisk innsamling av data ved hjelp av etterprøvbare metoder, om mulig basert på en hypotese om sammenhengen mellom årsak og virkning.

Gjennom miljøovervåking vil Riksantikvaren: Følge med i kvantitative og kvalitative endringer i kulturminner og kulturmiljø, og vurdere effekten av tiltak i forhold til bestandsutvikling, tilstand og representativitet.

Riksantikvaren har i sin strategi slått fast at "RA skal forholde seg aktivt til den løpende samfunnsutviklingen gjennom offensiv kunnskapsutvikling, bred samfunnskontakt og god oversikt over sentrale endringsprosesser og deres konsekvenser."

Med et bredere tallmateriale fra systematiske undersøkelser vil man kunne stille prognoser for hvor stor del av bestanden som vil forsvinne i løpet av en gitt tid. Disse dataene vil kunne danne grunnlag for politisk handling med sikte på vern.

1.1.1 Miljømål

Kontrollregistreringen knytter seg til nasjonalt resultatmål 1: "Det årlige tapet av verneverdige kulturminner og kulturmiljøer som følge av at de fjernes, ødelegges eller forfaller skal minimaliseres. Innen 2020 skal tapet ikke overstige 0,5 % årlig."

1.1.2 SEFRAK

I 1970 ble det tatt initiativ til en landsomfattende registrering av faste kulturminner i Norge. Feltarbeidet kom i gang i form av prøveprosjekter i 1973. Registreringen ble først ledet av et eget sekretariat, "SEkretariatet For Registreringen Av faste Kulturminner i Norge", forkortet til SEFRAK. Arbeidet ble konsentrert til i hovedsak å omfatte bygninger og rester av bygninger eldre enn år 1900 (med en del lokale unntak). I 1989 ble sekretariatet oppløst og dets ansvarsområde overført til Riksantikvaren, men navnet SEFRAK ble beholdt som en betegnelse på det registeret som ble bygd opp. SEFRAK-registreringene ble i hovedsak avsluttet omkring 1995. Da var det ved hjelp av standardiserte skjema registrert over 515 000 objekter. (Av disse var ca 20 000 miljøregistreringer og "andre minner enn hus".)

Ved et samarbeid mellom Statens kartverk og Riksantikvaren ble opplysningene fra bygningsdelen av SEFRAK koblet sammen med bygningsdelen i GAB-registeret. GAB-registeret var den gang det nasjonale registeret for grunneiendommer, adresser og bygninger. I løpet av 2009 skal alle landets kommuner ta i bruk Matrikkelen som det offisielle registeret for eiendom, bygning og adresse. Matrikkelen erstatter GAB-registeret, men SEFRAK-dataene følger med inn i det nye systemet.

1.1.3 Miljøovervåkingens gjennomføring

I 1994 ble SEFRAK-registreringen fra 1973–74 i Nittedal kommune i Akershus som første kommune kontrollert. Utover 1990-tallet kom det i stand andre mindre overvåkingsprosjekter med kontroll av tidligere registrerte kulturminner – fornminner og bygninger. I 2000 fikk Riksantikvaren for første gang øremerkete midler for miljøovervåking, og siden 2001 er miljøovervåking en fast bestanddel i Riksantikvarens virksomhet.

Systematisk kontrollregistrering av SEFRAK-registrerte hus begynte i 2000, og det overvåkes i alt 18 kommuner. Hvert år kontrolleres utviklingen i fire kommuner, og hver kommune kontrolleres på nytt

etter 5 år. De 18 kommunene er (1. omdrevsår i parentes): Nord-Aurdal, Gjerstad, Fræna og Kautokeino (2000); Sandnes, Eidskog, Skjåk og Saltdal (2002); Melhus, Snåsa, Flora og Vega (2003) og Sarpsborg, Holmestrand, Bø og Samnanger (2004) – dertil Tromsø (2001). Første omdrev av kontrollregistreringen ble avsluttet i 2004. Det er utarbeidet rapporter med resultat fra undersøkelsen for hver kommune – "Gamle hus da og nå".

SEFRAK-registreringen i de fleste av de undersøkte kommunene strakk seg over et langt tidsrom, fra midten av 1970-tallet til 1990-tallet. Det er derfor vanskelig å finne sammenlignbare tall for desimeringstakt og endringstakt i kommunene ut fra materialet for først omdrev. Gjennom andre omdrev er det tanken at man ved å kontrollere situasjonen over en gitt periode på 5 år, vil få et sikrere materiale for å vurdere og sammenligne bestandsutviklingen i de ulike kommunene.

Andre omdrev startet i 2005 med Nord-Aurdal, Gjerstad, Fræna og Kautokeino. I 2006 ble Tromsø undersøkt for andre gang. Samme år ble Nittedal på ny trukket inn og kontrollregistrert. I 2007 ble Eidskog, Skjåk, Sandnes og Saltdal undersøkt for andre gang. I 2008 var turen kommet til Flora, Vega, Melhus og Snåsa.

1.1.4 Undersøkte SEFRAK-data

Utgangspunktet for MOV-undersøkelsen har vært å se om de SEFRAK-registrerte bygningene fremdeles står, og om de er endret siden førstegangs-registreringstidspunktet. I feltarbeidet har prosjektet benyttet kartutplott som er produsert hos Riksantikvaren og papirkopier av SEFRAK-skjemaene. De innsamlete dataene er lagt inn i en database som har utgangspunkt i et ekstrakt av SEFRAK-opplysningene i Matrikkelen.

I tillegg til å undersøke de rent kvantitative forandringer i kulturminnebestanden – hvor mange som er tapt og endret – har det vært et mål å se på mulige kvalitative forandringer: Hva slags følger tap og endringer har fått for det kulturhistoriske innholdet og representativiteten i kulturminnebildet som helhet. Med utgangspunkt i strukturen i SEFRAK-registeret har man valgt ut noen aspekter som er undersøkt nærmere, det gjelder samfunnssektor, sosial miljøsammenheng, hustyper, alder, samt geografiske variasjoner innen kommunene.

Hustypebetegnelse som er brukt i MOV-undersøkelsen (og lagt inn i databasen) representerer en grovsortering som er gjort for MOV-undersøkelsen. Tanken er at undergruppene forenkler oversikten, samtidig som inndelingen tar vare på typiske trekk ved eldre byggeskikk – med egne hus for et variert sett med arbeidsoppgaver, funksjoner og utnyttelsen av ulike ressurser i landskapet. Betegnelsene som brukes er standardiserte, da de lokale betegnelsene varierer.

For at den grafiske framstillingen skal være lesbar, er de fleste hustypene igjen inndelt i større grupper. Gruppene som grafene er bygd, på vises med uthevet skrift i tabellen som følger. For oversikt over resultatene fra MOV-undersøkelsen fordelt på de enkelte hustypene, viser vi til tabeller i vedlegg til hver kommunerapport.

Bolighus/våningshus**Mindre uthus i/nær tunet**

Sidebygning
 Stabbur/loft
 Andre mindre uthus i/nær tunet
 Uthus knyttet til bolig/bygård

Driftsbygninger i tunet

Fjøs, stall, låve (enkelstående, også i rekke)
 Driftsbygning (enhetsbygningen)

Hus i utmark/seter

Utløe, sommerfjøs
 Kvern, sag
 Koie
 Andre hus i utmark
 Seterstue/seterbu/sel
 Seterløe
 Seterfjøs
 Andre hus på setra

Bygård**Naust, sjøhus, fyr m.m.**

Naust
 Sjøhus
 Rorbu
 Fyr m.m.

Andre hustyper

Næringsbygg (meieri, industri, kraftverk, teglverk, mølle, trandamperi, salteri, røykeri m.m.)
 Kraftstasjon, transformatorstasjon
 Forretning
 Hotell, gjestgiveri, skysstasjon, kafé m.m.
 Stasjonsbygning
 Kirke, kapell
 Skole/internat
 Forsamlingshus
 Sykehus, pleiehjem
 Kommunehus
 Bygdemagasin, telthus, tollbod
 Hytte
 Ukjent

Datering

Tidfestingen av hus i SEFRAK-materialet må leses med forbehold, dateringen er hentet fra registreringskjemaet og er som hovedregel ikke kontrollert. Som for de andre variablene er det en stor grad av skjønn i dateringen.

Datering i forhold til flyttete hus er et eget problemområde. Det har vært ulike tradisjoner for hvordan flyttete hus dateres – med utgangspunkt i gjenreisingsåret eller antatt byggeår før flytting. MOV-undersøkelsen har lagt seg på den siste forståelsen av "alder", siden denne har vært mest utbredt. I den utstrekning opplysningene på skjemaet klargjør bakgrunnen for dateringen, er dateringsåret korrigert for dette ved undersøkelsen. Dette er først og fremst aktuelt for eldre flyttete hus gjenoppsatt på 1900-tallet siden 1900-talls hus i utgangspunktet er holdt utenom undersøkelsen. Andre opplagte feildateringer, skrive/punchefeil og lignende er korrigert der man har blitt oppmerksom på det.

Registreringskretser – geografiske forhold

Et siktemål med MOV-undersøkelsen er å se om beliggenhet i forhold til sentrum/periferi, tettbygde/spredtbygde områder påvirker kulturminnebestanden.

SEFRAK-registreringen ble organisert i felt etter de samme grunnkretser som Statistisk sentralbyrå (SSB) har brukt i folketellingene fra 1970 og 1980. Disse tar utgangspunkt i befolkningstetthet. Kretsinnndelingen for Melhus og Snåsa er organisert etter grensene som gjaldt ved folketellingen i 1970. Flora og Vega er organisert etter kretsinnndelingen som ble innført ved folketellingen i 1980. Kretsinnndelingen som SSB benyttet i 1980 inneholder flere kretser enn den fra 1970. I kretsinnndelingen fra 1970 er tettstedene skilt ut som egne kretser. Det er de ikke i 1980.

Kretsinnndelingen kan belyse tap og endringer knyttet til kulturminnenes geografiske beliggenhet, dvs. om visse strøk i en kommune er mer utsatt enn andre.

For oversikt over resultatene fra MOV-undersøkelsen fordelt på registreringskretser, viser vi til tabeller i vedlegg til hver kommunerapport.

1.1.5 Parametere for MOV-undersøkelsen

Følgende parametere skal undersøkes: 1) tap, 2) ombygging og 3) teknisk tilstand.

Tap

Tap er det absolutte tap av SEFRAK-registrerte objekter siden registreringstidspunktet. Det betyr at huset fysisk sett er borte.

Flytting som tap

Hus som er flyttet vil framkomme som tap, med unntak for flytting innen et snevert geografisk område – som for eksempel et gårdstun. Så langt undersøkelsen gir opplysninger om det, er det gjort rede for hvor mange som er flyttet.

Gjenoppstått

En ny kategori ved 2. omverv er gjenoppståtte hus. Det gjelder hus som har vært midlertidig tatt ned, lagret ved undersøkelsen for 1. omverv, og som så er satt opp igjen i tilnærmet opprinnelig fysisk sammenheng (jamfør flytting).

Endring – tilbygg, påbygg, ombygging

Det er definert tre ulike grader av endring: A, B og C.

Endringstype A Stor endring. Sterk grad av ombygging. Utvidelse eller reduksjon av bygningens bruksareal. Tilbygg/påbygg som i størrelse dominerer den opprinnelige bygningen. Bygningens opprinnelig volumkarakter er endret.

Endringstype B Middels endring. Mindre omfattende ombygging. Utvidelse eller reduksjon av bygningens bruksareal. Mindre påbygg/tilbygg som underordner seg den eksisterende bygningen.

Endringstype C Liten endring. Endring av bygningens karakter gjennom generelt vedlikehold for eksempel ved utskifting av ytre bygningselementer som nytt panel, takbelegg og vinduer/listverk.

I utgangspunkt tar MOV-undersøkelsen ikke stilling til om endringene er gode eller dårlige.

Et mål med undersøkelsen er å skille ut antall bygninger som er så sterkt ombygde at det er lite eller ingenting igjen av bygningens opprinnelig karakter (endringstype A). Disse bygningene har i stor grad mistet sitt opprinnelige preg, og vil som regel i kulturminnesammenheng regnes som relativt verdiløse. De kan likevel ha bygningshistorisk kunnskapsverdi og annen kulturhistorisk interesse.

For endringstype B og C vil et eventuelt tap av kulturhistorisk verdi variere langt mer med hvordan endringene er utført. Endringstype B kan for eksempel romme hus som er tilbygd, men hvor den opprinnelige delen har beholdt både form og autenticitet i detaljer.

Det blir likevel et stort element av skjønn i klassifiseringen av de endrete husene i de tre endringstypene.

Utgangspunktet også ved 2. omverv vil være huset ved førstegangs-registreringstidspunktet, slik det framstår på SEFRAK-skjemaet. Eventuelle tilleggsendringer i forhold til 1. omverv framkommer som merknader, men blir ikke ført fram i statistikkens form.

Tilbakeføring.

Enkelte endringer representerer en tilbakeføring til eldre uttrykk. De vil bli registrert som endring i denne undersøkelsen, som oftest i gruppe C, men B er også representert. Ved 2. omverv blir hus med tilbakeført karakter notert som en tilleggsmerknad i databasen og telt opp. I den statistiske analysen er det ikke tatt hensyn til om det er historisk verifiserbart belegg for tilbakeføringen knyttet til det enkelte hus. Dette blir omtalt mer skjønnsmessig i rapporten der man får opplysninger om det.

Problemer med å registrere mindre endringer

Dette berører vurderingen av hvilke objekter som skal klassifiseres i endringsgrad C, eller gå inn i restkategorien "uendret". I mange tilfelle kan det være vanskelig både å observere og klassifisere mindre endringer. Dette kan dels ha med kvaliteten på foto og bygningsbeskrivelsen på SEFRAK-skjemaet å gjøre. For å få mest mulig enhetlig behandling av materialet, er det valgt å ikke se på skifting mellom relativt moderne taktekke som bølgeblikk, eternitplater, asbestsplater, aluminiumsplater, papp m.m. som endring. Det samme gjelder også utskifting av enkelte vinduer som har samme format, men hvor detaljene er vanskelig å kontrollere i forhold til før/nå. Det ligger derfor en stor grad av skjønn i om dette er vurdert som "endring" etter kriteriene for undersøkelsen.

Om panel, listverk, vinduer og takbelegg er helt fornyet, men av samme typer som ved registreringen, vil dette i de fleste tilfelle ikke bli registrert som endring. Undersøkelsen har derfor ikke som mål å registrere tap av autenticitet på detaljnivå.

Står – status ukjent

En del hus har det ikke vært mulig å klassifisere endringsgrad til. Dels skyldes det, som nevnt over, kvaliteten på SEFRAK-skjemaet, dels kan det være hus som var under oppussing/ombygging – enten ved den opprinnelige SEFRAK-registreringen, eller ved MOV-undersøkelsen. Disse går inn i undersøkelsen som "Står". I 2. omverv er status til en del av disse avklart, mens nye er kommet til.

Riving av deler av hus

En spesiell type endring framkommer når deler av hus blir revet, og gjelder ofte der konstruksjoner som laft, bindingsverk, skjelterverk eller stav/grind er kombinert. En typisk endring her er at de deler av huset som er bygd i lettere konstruksjon er mer utsatt for forfall og derfor blir revet, mens den tømra delen står igjen. Ofte gjelder slike del-rivinger driftsbygninger og da er særlig fjøset utsatt. Grindabygde hus kan bli forkortet med noen stavpar.

2 Grunnlagsmaterialet for MOV-undersøkelsen 2008

2.1 De fire utvalgte kommunene til MOV-undersøkelsen 2003–2008

De aktuelle kommunene for perioden 2003–2008 er Flora i Sogn og Fjordane, Melhus i Sør-Trøndelag, Snåsa i Nord-Trøndelag og Vega i Nordland.

Kommune	Innbyggertall	Befolkningsutviklingen i undersøkelsesperioden	Hovednæring	Antall registrerte SEFRAK-objekter i Matrikkelen
1401 Flora	11408	Svak vekst	Industri, oppdrettsnæring	810
1653 Melhus	14457	Vekst	Service, landbruk, pendling til Trondheim	1586
1736 Snåsa	2176	Tilbakegang	Landbruk	751
1815 Vega	1295	Tilbakegang	Landbruk	706

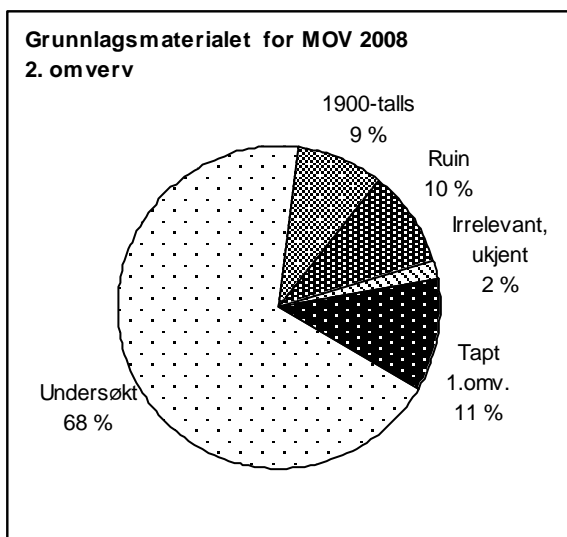
2.1.1 Undersøkte bygninger 2003–2008

I Matrikkelen er det til sammen 3853 registrerte objekter fra Flora, Melhus, Snåsa og Vega. Ikke alle disse var med i undersøkelsen 2003, flere falt utenom av forskjellige årsaker. I 2008 kommer dertil tapet av 429 bygninger fra 2003 til fratrukk. Fordelingen er som følger:

Kommune	Objekter i Matrikkelen	Datert til 1900-tallet	Registrert som ruin	Irrelevant/ukjent	Tapt 2003	Undersøkte bygninger 2008
1401 Flora	810	18	92	14	52	634
1653 Melhus	1586	91	42	23	287	1142
1736 Snåsa	751	167	45	22	64	453
1815 Vega	706	58	191	19	26	413
Samlet 2008	3853	334	370	78	429	2642

Irrelevant/ukjent – objekter som er trukket ut av undersøkelsen

MOV-undersøkelsen gjelder endringsstatus for bygninger. Objekter som ble registrert som ruiner er derfor trukket ut av undersøkelsen. Enkelte objekter er irrelevante fordi de ligger inne med to ulike registreringsnr. i registeret. Noen "andre minner" er lagt inn i registeret som hus. De fleste av disse er brønner og sisterner. Registeret inneholder også nye hus satt på gamle murer, med ofte sprikende måte å registrere de historiske opplysningene. Andre som er trukket ut mangler opplysninger av ulike årsaker, eller det har vært vanskelig å komme til dem.

2642 bygninger er undersøkt og ligger til grunn for resultatanalysene i kommunerapportene for MOV-undersøkelsen 2008.

Diagrammet til venstre viser hvor stor andel av de registrerte objektene som undersøkelsesgrunnlaget utgjør (68 %), og hvor store andeler de andre gruppene har.

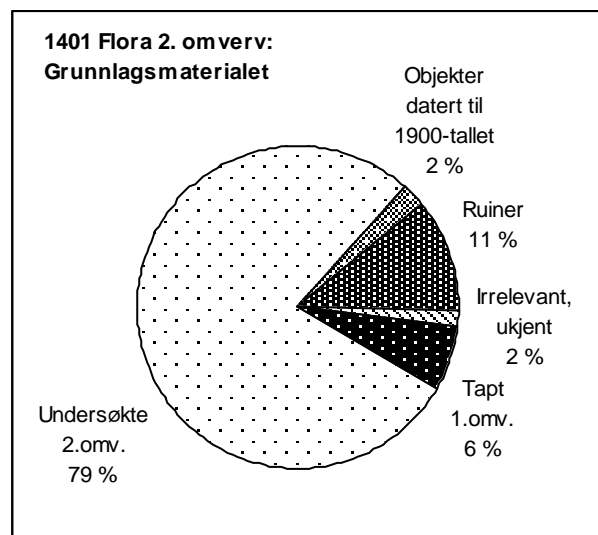
Tallene for grunnlagsmaterialet 2008 er ikke identiske med de som ble oppgitt i grunnlagsmaterialet for 1. omverv. Flere objekter er kommet til i databasen til Matrikkelen, bl.a. på grunn av et fortløpende arbeid med korrigeringer sentralt. Også utvalget for MOV-undersøkelsen er noe korrigert – noen flere er vurdert som irrelevante, feil er rettet, samtidig som enkelte som var tapt ved at de midlertidig var tatt ned eller flyttet, nå er

gjenoppsatt i opprinnelig miljø og tatt inn igjen i undersøkelsen. I forhold til de undersøkte er det likevel så små endringer at det ikke rokker ved relevansen for å sammenligne de to omvervene.

2.2 Grunnlagsmaterialet for MOV-undersøkelsen i Flora 2008

2.2.1 Antall undersøkte hus

Kommune	Objekter i Matrikkelen	Datert til 1900-tallet	Registrert som ruin	Irrelevant/ukjent	Tapt 2003	Undersøkte bygninger 2007
1401 Flora	810	18	92	14	52	634

MOV-undersøkelsen for 2008 tar utgangspunkt i 634 gjenværende hus fra undersøkelsen i 2003.

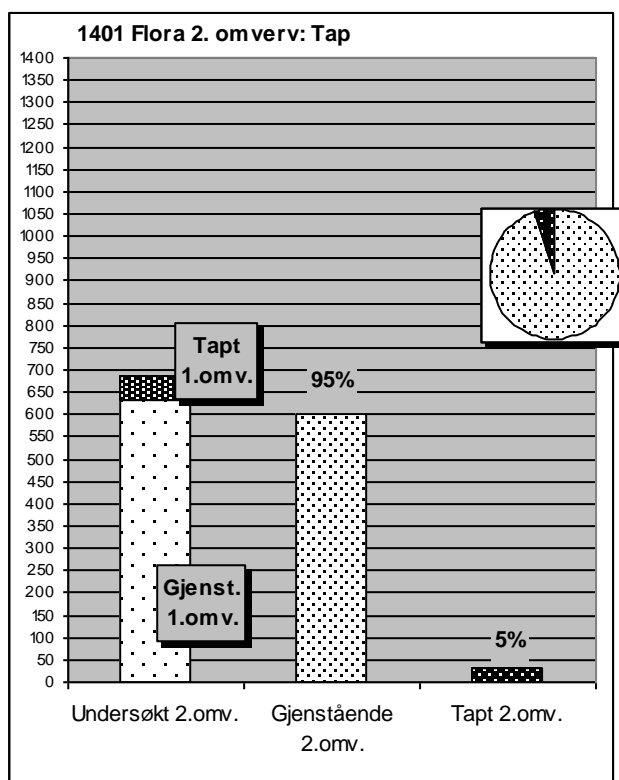
Hus tapt før 2003, hus datert til 1900-tallet, objekter som ble registrert som ruiner etter hus og andre typer minner o.l. faller utenfor undersøkelsen.

Diagrammet til venstre viser hvor stor andel av de registrerte objektene som undersøkelsesgrunnlaget utgjør (79 %), og hvor store andeler de andre gruppene har.

3 Resultat

3.1 Tap

3.1.1 Tap – samlet oversikt

Av 634 undersøkte bygninger i Flora er 31 tapt siden 2003. Det vil si at 5 % av den undersøkte bygningsmassen i 2008 er borte.

603 bygninger står fortsatt.

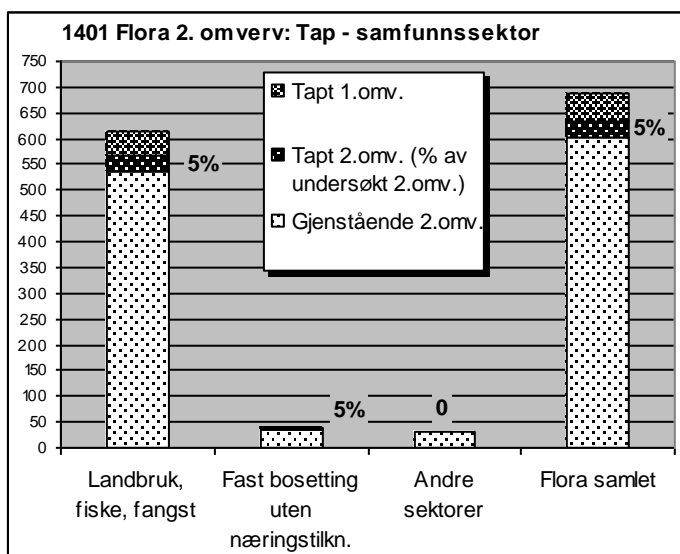
Sammenlignet med utgangspunktet for SEFRAK-registreringen (1991–93) er nå akkumulert tap i den opprinnelige registreringsbestanden på 12 %, mot 7 % i 2003.

Fordi SEFRAK-registreringen foregikk over en komprimert periode med tyngdepunkt i 1992, er det mulig å sammenligne årlig tapsgjennomsnitt mellom de to omvervene. Den viser en negativ utvikling fra 0,7 % i 1. omverv til 1% (0,98 %) i 2008.

1401-104-007. Bildet til venstre viser ruinen etter det gamle bolighuset på Steindalen i 2008. Innfelt vises huset ved SEFRAK-registreringen i 1992. Det ble da benevnt som sommarhus. Det viser en eldre stovetype, karakteristisk for regionen, med liggende kledning og torv på taket.

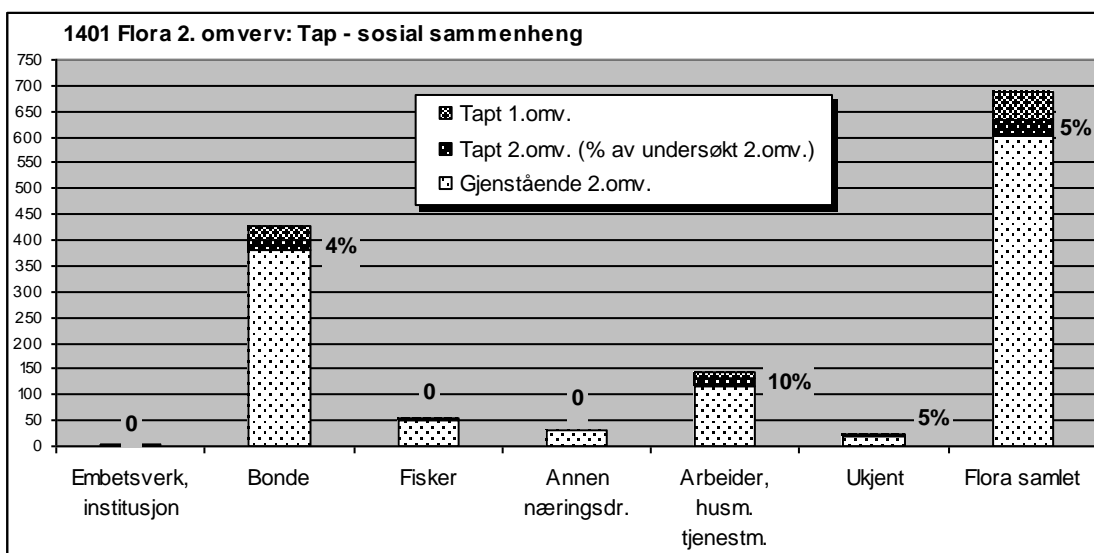
3.1.2 Tap – samfunnssektor og sosial miljøsammenheng

Relativt fordeler tapene seg likt mellom hus knyttet til primærnæringen og hus for "Fast bosetting uten næringsstilknytting". Andre sektorer har ikke tap.

Tallmessig dominerer tapene i primærnæringen. Det er bare to hus som er tapt i den lille gruppen "Fast bosetting uten næringsstilknytting", det er et bolighus og et uthus blant bybebyggelsen i Florø.

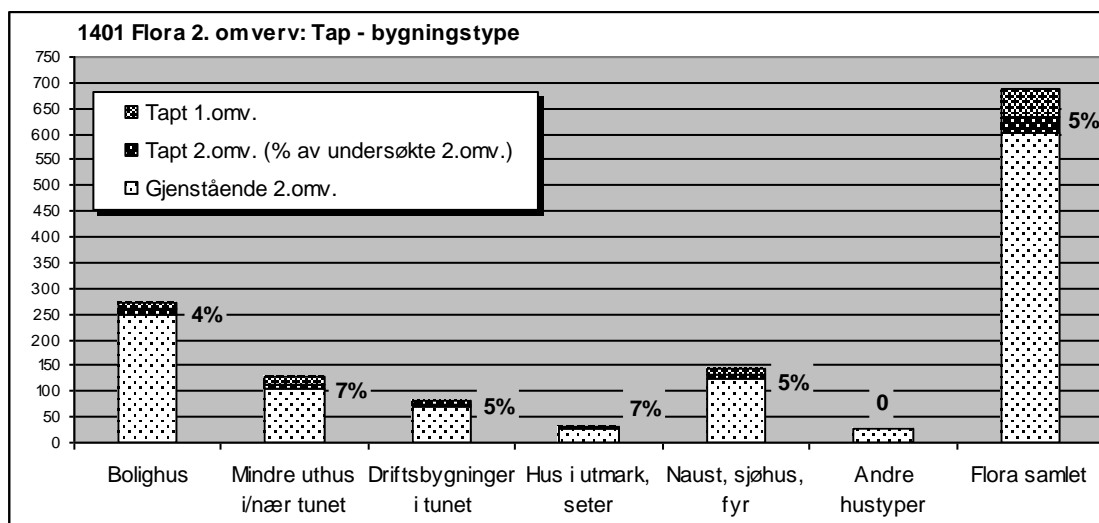
Den lille gruppen "Andre sektorer" har ikke tap. Her inngår bygninger innen merkantil virksomhet og offentlig forvaltning. De få bygningene knyttet til merkantil virksomhet hadde en tapsandel på hele 12 % i 2003.

Det er registrert tap i to grupper: "Bonde" og "Arbeider, husmann, tjenestemann". Tapsandelen for bønder som er den klart største gruppen, ligger noe under gjennomsnittet, mens den for husmenn og arbeidere er på det dobbelte av gjennomsnittet.

Tapene er konsentrert til primærnæringen og slår sterkest ut for miljøer som dokumenterer småkårsfolk. Gruppen "Arbeider, husmann, tjenestemann" lå over tapsgjennomsnittet ved 1. omv. også, og har samme tapsprosent nå som ved 1. omv. I hovedsak gjelder dette husmannsplasser, mens noen få er knyttet til arbeidermiljøer. I forhold til gjennomsnittet har tapsandelene for gruppen "Bonde" gått noe ned. Fiskernes hus var noe mer utsatt sist, men har ikke tap i 2. omv.

3.1.3 Tap – bygningstyper

Det er relativt små forskjeller mellom tapsandelen for de ulike hustypene i 2008. De største tapsandelene har mindre uthus i tunet og utmarkshus. Driftsbygninger både i tun og knyttet til sjøbruk har samme tapsandel – 5 % og lik gjennomsnittet. Bolighus både i by og land har minst tap, én prosentandel under gjennomsnittet.

Trenden i tapsfordelingen er som ved 1. omverv, men det var noe tydeligere forskjeller mellom hustypene da. Fortsatt ligger "Mindre uthus i tunet" på topp, men ikke så markert som i 2003. Tapene gjelder ulike hustyper i gruppen, men ikke stabbur. Den lille gruppen utmarkshus har hatt en prosentvis økning i forhold til sist, men små tall gir store utslag. Det gjelder bare ett hus, ei utløe.

Gruppen "Naust og sjøhus" har samlet en tapsandel lik gjennomsnittet, men både relativt og i antall har flest naust gått tapt. Det samsvarer med trenden fra 1. omverv. Naustenes tapsprosent er den samme som for de mest utsatte husgruppene i jordbruket.

Tapsfordelingen av ulike hustyper på gruppene "Bonde" og "Arbeider, husmann, tjenestemann" er noenlunde den samme.

Til venstre: Det gamle sommerhuset på Sæterlien (1401-103-001). Det var i bruk som bolig i sommerhalvåret, om vinteren var det arbeidshus og i kjelleren var det stall. I de siste årene var det mest brukt som lagerhus. I 2008 var det revet. **Til høyre:** Bolighus (1401-302-002) for arbeider i tettstedsbebyggelsen ved Florø sentrum. I 2008 var det borte, et nytt større hus var kommet på stedet. Foto fra MOV-undersøkelsen i 2003.

Små uthus i og nær tunet har den største tapsandelen i undersøkelsen. Dette lille uthuset (1401-117-012) lå i et boligfelt i Eikefjord på et sted hvor det tidligere var et lite gårdsbruk. Det var opprinnelig løe (driftsbygning) på husmannsplass, men ved SEFRAK-registreringen var det i bruk som vedhus og arbeidsrom. Det skal være flyttet fra Svanøy en gang på 1800-tallet. I 2008 var det revet, et nytt hus var kommet på stedet.

1401-107-002. Vedhus bygd i grindkonstruksjon med seinere tilbygd utedo, på tidligere gårdsbruk i Høydal. Ved SEFRAK-registreringen i 1992 ble tilstanden betegnet som heller dårlig, i 2008 var det dels i ruin. (Innfelt foto fra SEFRAK-registreringen.)

1401-201-03,04. Naustrekke på Stavøy, til venstre i 2003 til høyre i 2008. I løpet av de fem årene har stornaustet rast sammen. I gruppen "Naust og sjøhus" er det naustene som har flest tap, det gjelder ved begge omverv.

1401-201-012, 013, 014. Sjøbruksmiljø i Indre Stavøyvågen. Det store fotoet viser situasjonen i 2003, innfelt fra 2008. Da var et av naustene revet, og et nytt reiser seg på samme sted.

1401-116-001. Bygningene på Pollen var ikke lenger i opprinnelig bruk ved SEFRAK-registreringen i 1992. Bolighuset ble brukt som feriehus, og driftsbygningen hadde lagerfunksjon og ble beskrevet som "i begynnende forfall". Alle hus sto i 2003, i 2008 var driftsbygningen revet. Det store bildet viser situasjonen i 2008, innfelt fra 2003 da driftsbygningen sto. Tapet av driftsbygninger følger gjennomsnittet i 2008-undersøkelsen.

1401-107-031. Saga på Stranda var ei av få eldre sager som sto tilbake i Flora. Den skal være bygd på 1800-tallet og ble påbygd etter 1900. Sagbruket ble drevet fram til 1950. Saga sto i 2003, i 2008 var den revet og et moderne uthus var kommet på stedet. Til venstre situasjonen i 2003, til høyre i 2008.

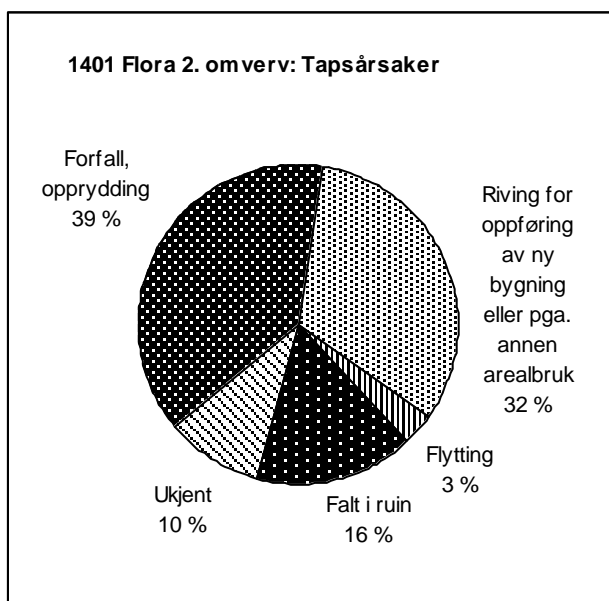
1401-317-007. På det tidligere småbruket Brandsøen på Brandsøya sto i 2003 både driftsbygning og bolighus. Det lille bolighuset var da i feriebruk. I 2008 var det borte og en garasje var kommet på stedet. Driftsbygningen sto fremdeles, men var ikke i bruk.

Sjøbu (lokal betegnelse) i Hovlandshamn i Eikefjord (114-117-005). Den var ikke i bruk ved SEFRAK-registreringen i 1992, og tilstanden ble da betegnet å være i "begynnende forfall". I 2008 var den borte og er ikke erstattet av nytt hus. Innenfor gruppen sjøhus/brygge er det tre tap mellom 1. og 2. omverv, alle lå i tilknytting til fjordene.

3.1.4 Tapsårsaker

Forfall, direkte eller indirekte, er fortsatt den viktigste grunnen til at hus går tapt i Flora. Dernest følger ny arealbruk.

Det er omtrent samme fordeling som ved 1. omverv. Ny arealbruk har økt sin andel litt.

Ny arealbruk er enerådende som tapsårsak i byen og området rundt. For øvrig er det ingen forskjeller på tapsårsak og geografiske områder.

Flytting gjelder ett våningshus som er flyttet opp på stølen.

1401-104-015. På Svardsdal ligger gårdstuna fortsatt samlet ved enden av Svardsvatnet. Det er registrert flere eldre hus i miljøet. Det eldste våningshuset på bruk 4 sto som sidebygning og var i bruk som lager ved registreringen i 1992. Det er nå tatt ned og satt opp på gårdens støl. Det er det eneste "tapet" der flytting er oppgitt som årsak av de vi kjenner tapsårsakene til.

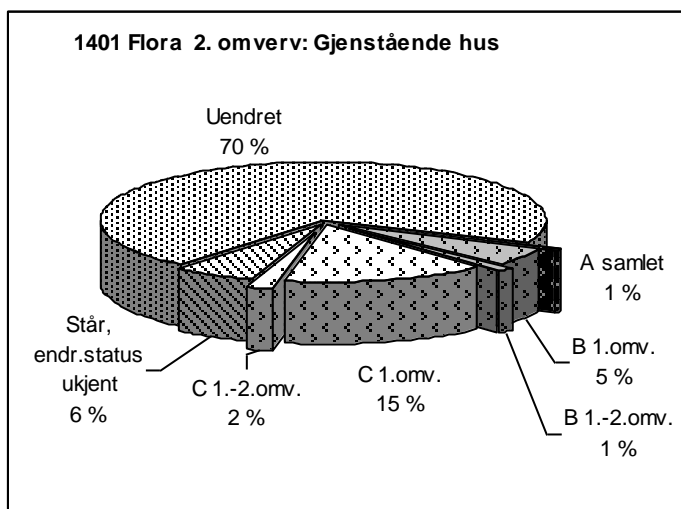
3.2 Endringer av gjenstående bygninger

Grunnlaget for undersøkelsen er de samme 634 gjenstående bygningene som er beskrevet i kapittel 3.1. I dette kapitlet gjøres det rede for hva som har skjedd med disse.

To forhold belyses:

- Endringer i form av tilbygg, påbygg, andre ombygginger
- Bygningenes tilstand/forfall

3.2.1 Endringer – samlet oversikt

Det samlede antallet endrete hus siden SEFRAK-registreringen (1991–93) er etter 2. omverv 143, og utgjør ca. 24 % av de gjenstående bygningene.

I perioden 2003-2008 har i alt 21 flere hus fått status som "endret" – A, B eller C.

Andelen endrete (av gjenstående) har kun økt med 3 % sett i forhold til 2003, og det er gruppene B og C som har økt.

For en gruppe som utgjør 6 %, er endringsstatus ukjent. Noen av disse er også endret.

Ca. 70 % av den gjenstående

bebyggelsen i Flora fra før 1900 står i store trekk slik den var ved førstegangsregistrering.

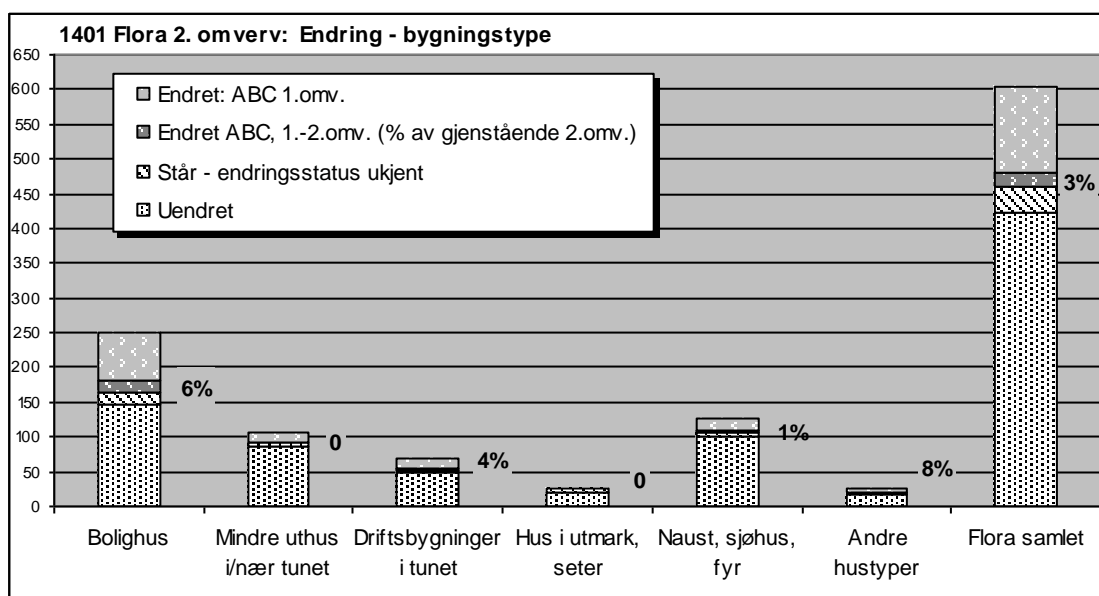
Tallene over nye hus med status "Endret" i forhold til opprinnelig SEFRAK-registrering gir ikke et fullstendig bilde av hvor mange hus det har "skjedd noe med" i perioden. Ca. 6 % har gjennomgått ulike fysiske tiltak, men ikke alle klassifiserer til forandring i endringsstatus, da noen er endret slik at det bare forsterker endringstypen de fikk ved 1. omverv. Noen er pusset opp uten endring.

Blant hus som det er "gjort noe med" inngår også hus under ombygging i segmentet "Står", som omfatter 6 % av de gjenstående. Det er likt med 2003, men gjelder ikke nødvendigvis de samme husene. Flere nye hus som var under oppussing i 2008 har fått slik status, mens andre fra 2003 er ferdigstilte.

I forhold til de andre kommunene som undersøkes i omvervet har den totale endringsaktiviteten i Flora vært lav, det halve målt i prosentandeler. Det må også ha vært langt høyere aktivitet mellom SEFRAK-registreringen og 1. omverv da 19 % var endret, det tilsvarer ca. 9 % fordelt på 5-årsperioden.

Det er en økende tendens at oppussing av eldre hus får karakter av tilbakeføring – i mer eller mindre streng forstand. Som oftest vil det si at nye vinduer nå blir av to-fagstype med ruteinndeling. Det er også flere eksempler på nylagte skifertak. Bak noen av disse endringene står SMIL-ordningen som nå administreres gjennom kommunen, samt midler fra fylkeskommunen.

3.2.2 Endring – bygningstyper

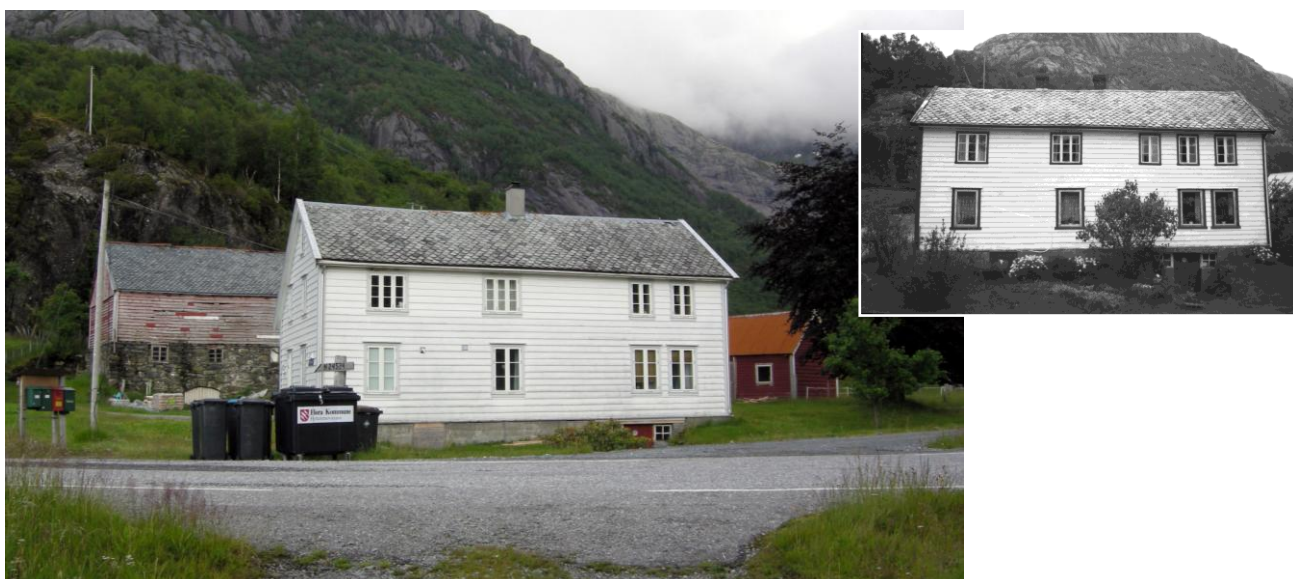

Det er flest nye endrete blant bolighusene, det dobbelte av gjennomsnittet. Dernest følger driftsbygningene i tunet. Mindre uthus i tun og utmark er ikke endret. Resultatet følger trenden fra forrige omverv i at bolighus og driftsbygninger er mest endret, men da var også de andre hustypene representert.

Endringsandelen i den lille gruppen "Andre hustyper" er tilsynelatende høy, men gjelder ett hus – et forsamlingshus.

Det er bare boligshus og driftsbygninger som har nye innslag av endringstype B. De fleste arealutvidelser gjelder boligshus. Det er ikke noe fast mønster for hvordan utvidelsene er utformet. Når det gjelder driftsbygningene, karakteriseres de av både delrivinger og utbygg.

Sjøbrukets hus hadde større andel av de endrete ved 1. omverv. Nå gjelder det to hus med endringstype C, de har nye takbelegg. Også sist var innslaget av mer omfattende endringstyper lavt for denne typen hus.

1401-107-005. Våningshuset på Høydal var i 2008 satt i stand og "tilbakeført" med tilskudd av midler fra fylkeskommunen i kategori "Verneverdige bygninger". Innfelt foto fra SEFRAK-registreringen i 1992, det store viser situasjonen i 2008. Driftsbygningen med steinfjøs som skimtes bak hovedbygningen er også fra 1800-tallet.

1401-204-056. Bolighus, opprinnelig for fisker i Rognaldsvåg. Innfelt foto til høyre er fra SEFRAK-registreringen i 1992. Huset var allerede da i bruk som feriehus. Det har tydelig gjennomgått endringer før det ble registrert, med et stort takoppløft og en blanding av funkis- og husmorvinduer. I 2008 var det igjen pusset opp, flere av husmorvinduene er nå skiftet ut med en "eldre type", tofags med ruteinndeling, og i gavlveggen er det kommet to vinduer i 1. etasje.

1401-204-015. Det er lite informasjon om opprinnelig bruk av dette huset, det var allerede feriehus ved registrering i 1992. De øverste bildene viser situasjonen i 2003, det var da ingen endringer i forhold til 1992. Huset som var i dårlig stand, er siden pusset opp (fotoene under er fra 2008). Skiferen på taket er byttet ut med taksteinsplater, og husmorvinduer har erstattet de gamle med ruteinndeling. Deler av kledningen er fornyet. Ved inngangen er det skeivtekte taket løftet noe. Endringen er klassifisert som type B. I Rognaldsvåg er en overvekt av de SEFRAK-registrerte husene i bruk til fritidsformål.

1401-119-031. Bolighus i Sundvørvik, til venstre ved SEFRAK-registreringen i 1992. Til høyre situasjonen i 2008, da var huset pusset opp, bl.a. med nye "riktige vinduer", to-fags med ruteinndeling. Endringsstatus er C.

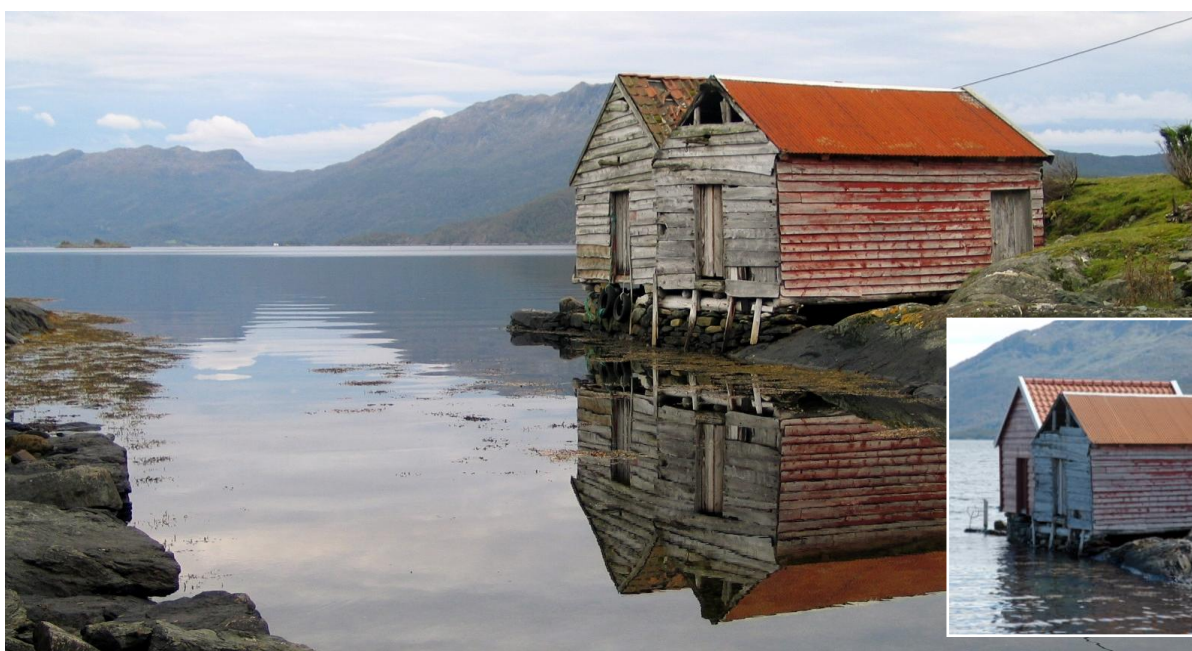
1401-316-010. Våningshus på tidligere gårdsbruk i "bynære" områder. Det er pusset opp med ny kledning, nye vinduer og dør med sveitsergerikter. Huset er noe endret, men ikke utvidet, og endringsgraden er satt til C.

1401-101-002. To generasjoner våningshus på gård i Norddalsfjord. Det store bildet er fra 2008. Det gamle våningshuset til høyre er bygd ut i tre etapper, eldste del er datert til tidlig 1800-tall, en stue ble lagt til i lengden ca. 1890, og et kammers og inngang på baksiden rundt 1950. I 2003 var tilstanden heller dårlig, men i 2008 var det pusset opp med støtte fra SMIL-midlene. Innfelt til høyre situasjonen for det gamle huset ved SEFRAK-registreringen i 1992.

1401-301-047. Frelsesarmeens lokale i Florø, til venstre i 2003 til høyre i 2008. Huset ble bygd mot slutten av 1800-tallet. I løpet av 1900-tallet har gjennomgått flere endringer. I de siste fem årene har det kommet til to små vindfang mot bakgården. Endringsstatus er satt til C. I perioden 2003–2008 har det skjedd lite med den SEFRAK-registrerte bebyggelsen i Florø by, både i forhold til tap og endringer.

1401-201-034, 035. To sjøbuer på Ålvora, en øy i fjorden øst for Florelandet. Det store bildet viser situasjonen i 2003, innfelt i 2008. I 2003 var særlig den ene bua truet. Taket var dårlig da teglstein dels manglet. I 2008 var den pusset opp på "riktig måte", med samme type materialer. Endringsstatus er "Uendret". Bua til høyre er som i 2003.

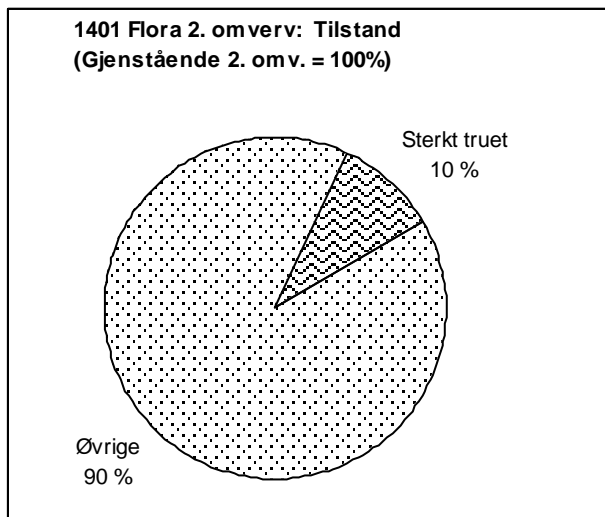

1401-204-54. Mindre sjøbua i Rognaldsvåg. Til venstre i 2003, til høyre i 2008, da den var under oppussing. Eternitten på taket skiftes nå ut. I 2008 var sjøhus og sjøbuer den hustypen som var minst endret. Sjøbua var gått over til fritidsbruk alt ved SEFRAK-registreringen i 1992.

3.3 Tilstand

De gjenværende bygningene er her vurdert etter tilstanden i år 2008.

3.3.1 Tilstand – samlet oversikt

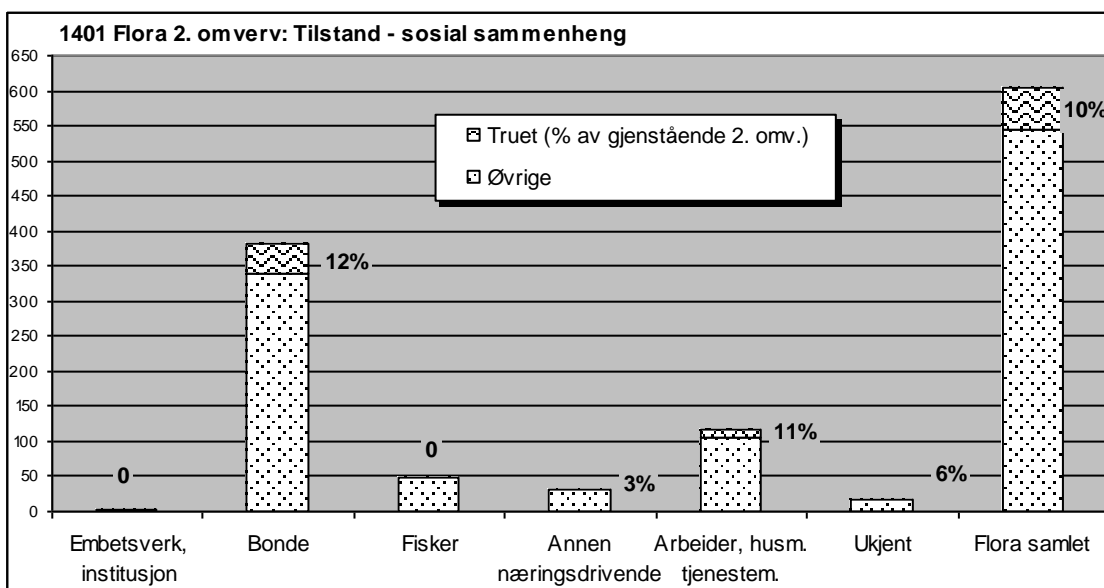

I 2008 har ca. 60 hus status som sterkt truet på grunn av dårlig teknisk tilstand. Det tilsvarer 10 % av de gjenstående SEFRAK-registrerte husene.

Åtte flere hus har denne statusen i 2008 enn i 2003. Og andelen er 3 % høyere enn gjenstående ved 1. omverv.

Dette er trolig et minimumstall da bare de åpenbart sterkt truete husene er telt med. Tallet gir en prognose om forventet tap i Flora i kommende år.

3.3.2 Tilstand – sosial miljøsammenheng

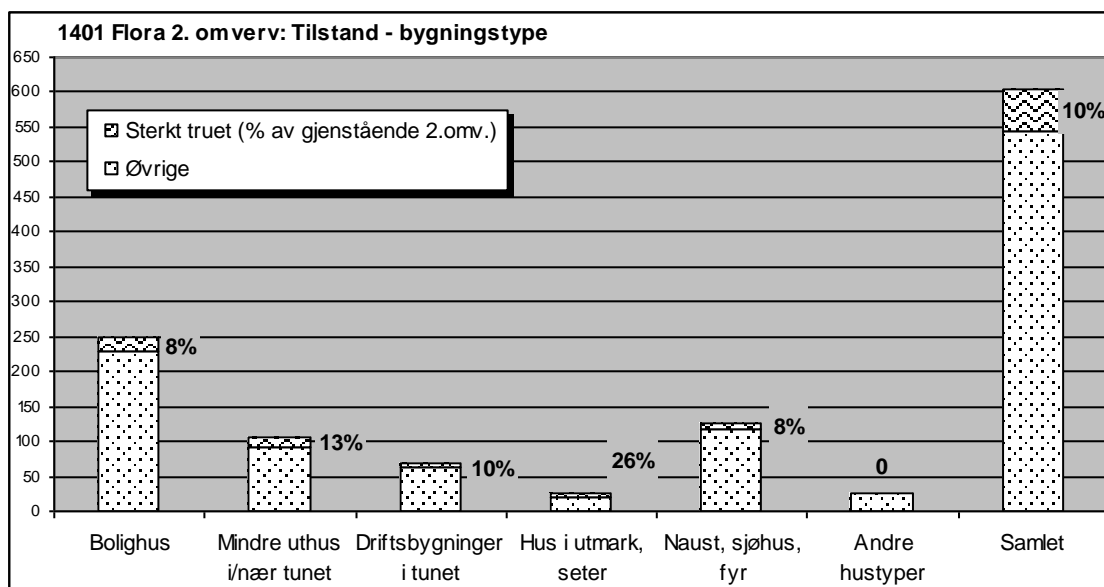

De dårligste husene er knyttet til grupper i landbruket. Både hus i bondemiljøer og hus på husmannsplasser har prosentandeler over gjennomsnittet. Hus i miljøer knyttet til fiskere har ingen kritisk dårlige.

Undersøkelsen bekrefter trenden fra 1. omverv. Gruppen "Arbeider, husmann, tjenestemann" hadde høyest prosentandel av de dårligste husene i 2003. Men i 2003 inngikk bonde og fisker i en samleboks med andre næringsdrivende, noe som gjør det vanskelig å sammenligne med deler av resultatet for 2008. Men gruppen næringsdrivende hadde da en tapsandel lik gjennomsnittet. I antall er det naturlig nok flest dårlige hus i gruppen "Bonde". Andelen "Annen næringsdrivende" i 2008 gjelder ett hus.

Blant fiskere er ingen hus "Truet". Det er ingen forskjell i hvilke hustyper som er truet, sett på gruppene "Bonde" og "Arbeider, husmann, tjenestemann".

3.3.3 Tilstand – bygningstyper

Det er jordbrukets uthus i tun og utmark som har størst andel hus i dårlig stand. Mest truet er "Hus i utmark, seter" og "Mindre uthus i og nær tunet", mens "Driftsbygninger i tunet" følger gjennomsnittet. "Naust, sjøhus, fyr" og "Bolighus" ligger noe under gjennomsnittet.

Tallene bekrefter bildet fra 1. omverv. Særlig de spesialiserte mindre uthusene av ulike slag i tun og utmark, samt driftsbygningene var da som nå de mest truede bygningstypene. Selv om det er flest driftsbygninger av typen enhetslåve som er i dårlig stand, er prosentandelen større for den lille gruppen "Fjøs, stall, låve". I den minste gruppen med utmarkshus er både seterstuer og andre uthus i dårlig stand. Ellers er det kritisk truede hus innen alle de mest vanlige hustypene. I år er en noe større andel av sjøbrukets hus karakterisert som dårlige, de er likt fordelt på sjøhus og naust.

1401-102-007. Tidligere våningshus som ikke var i bruk ved SEFRAK-registreringen i 1992. Det går for å være svært gammelt, anslått til ca. 200 år ved registreringen. Det ble flyttet til nåværende sted en gang på 1800-tallet, og ble etter hvert tatt i bruk som fjøs. Huset er i dårlig stand i 2008.

1401-201-037. Smie på et fiskerbondebruk på en øy i fjordbassenget. Bruket er fraflytta, men har vært feriested noen år.

1401-102-026. Innlandsnaust ved Endestad, bare det til høyre er gammelt nok til å være registrert. En storm i 1990 flyttet hele naustet ca. 1 m og halve veggen mot vest falt ut.

Til venstre: 1401-107-016,017. Driftsbygningen hadde allerede i 2003 preg av forfall, i 2008 var situasjonen betydelig forverret. **Til høyre:** 1401-103-021,022. På småbruket er det bygd nytt bolighus, det gamle våningshuset og eldhuset forfaller. Driftsbygninger og mindre hus i tunet er blant de mest utsatte bygningstypene, de fleste bolighus er i god stand.

1401-119-01. Grindabygd naust som har hørt til en husmannsplass ved Eikefjorden.

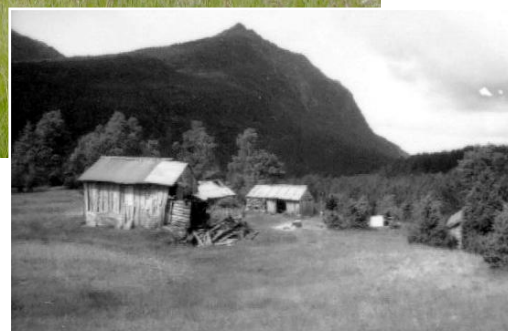
1401-201-025. Eldre generasjon hus mellom nyere i tun på Stavang – uten funksjoner i dagens drift.

1401-201-032. Husmannsplass på Stavøy som står uten bruk i innhegnet beiteområde. Den var fraflyttet også ved registreringen i 1993. Det er bare våningshuset som er registrert.

1401-201-041. Veggene på "værhuset" (småkrøtterfjøs) og utedoen på Alvåra buler etter at huset ble skadet ved trefall midt i tunet.

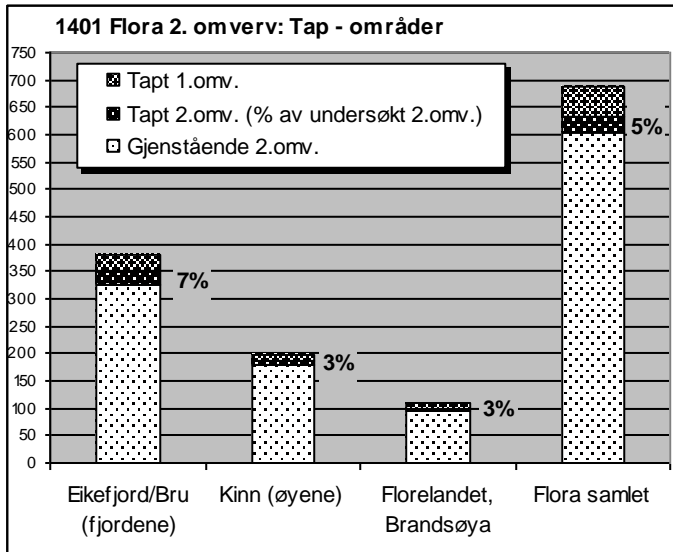

1401-119-010. Husmannsplassen Rabben var fraflyttet og ute av bruk lenge før registreringen i 1992, foto til høyre. Stallen var falt i ruin til 1. omverv. I 2008 må stuebygningen betegnes som ruin, med dels innsunket tak. Veahuset (over) er i best stand, med steinmurte vegger (utgangspunkt i en kampestein), men med hull i taket.

4 Geografiske variasjoner

4.1 Tap og geografiske variasjoner

4.1.1 Tap – områder: Tidligere kommuner

Eikefjord/Bru som omfatter bebyggelsen langs fjordene, har en tapsandel over gjennomsnittet. Øyene og Florelandet/Brandsøy med byen ligger begge godt under.

Det er i Eikefjord/Bru det meste av den typiske landbruksbebyggelsen ligger. Og det er i denne de fleste tapene i Flora-materialet er. Men det er også her flertallet av tapte naust og sjøhus er lokalisert. Også i 2003 lå dette området over gjennomsnittet mht. tap.

Det var imidlertid Florelandet/Brandsøya som omfatter bykjernen og pressområdet rundt Florø, som hadde høyest prosentandel tapte ved 1. omverv. Denne

trenden er brutt ved 2. omverv. Kun tre hus har gått tapt i området i denne perioden.

Kinn, dvs. øyene, følger trenden fra 1. omverv med lavere tapsandeler. Mye av bebyggelsen i Kinn opprettholdes som feriehus.

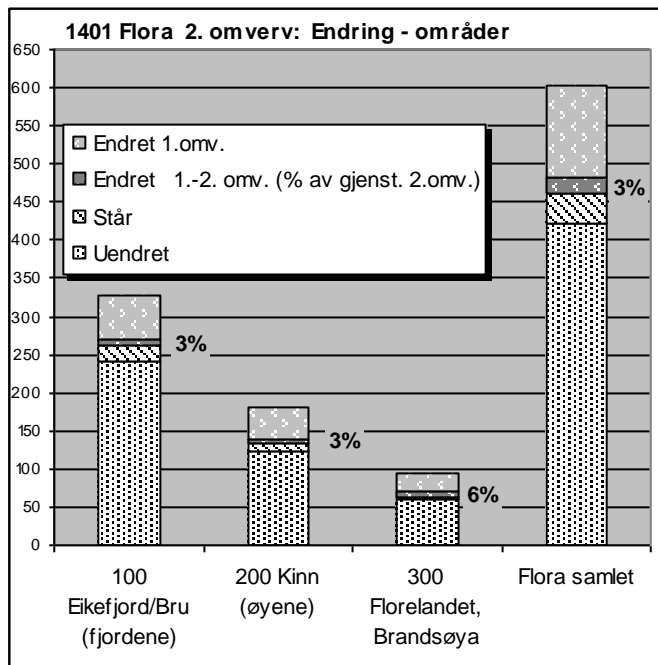
Ikke uventet er ny arealbruk enerådende som tapsårsak på Florelandet/Brandsøya. Men i de andre områdene er forfallsrelaterte årsaker og ny arealbruk omtrent jevnt fordelt.

Kvernhaus (1401-108-030) ved Eikefjorden. Det var vanlig at kvernhausene lå ved fjordene, her gikk mye av ferdselen og det var godt fall på vannet ned til kverna.

4.2 Endringer og geografiske variasjoner

4.2.1 Endring – områder: Tidligere kommuner

Andelen nye endrete er det doble av gjennomsnittet på Florelandet/Brandsøya, dvs. området som omfatter bykjernen og pressområdet rundt. Fjordområdene og øyene ligger begge på gjennomsnittet.

I antall er det relativt få endrete bygninger i tettstedsområdet, men få registrerte hus gir stor endringsandel.

Den landlige bebyggelsen og kystbebyggelsen som dominerer i Eikefjord/Bru og Kinn, hvor den største andelen av de registrerte bygningene ligger, har en endringsandel lik gjennomsnittet.

Dette samsvarer bare dels med resultatene fra 1. omverv. Også da hadde Florø med nærområder den høyeste endringsandelen, men var da tett fulgt av Kinn. Den viktigste forskjellen fra sist er derfor en klart lavere endringsaktivitet på øyene. Ved undersøkelsen for 1. omverv var det en

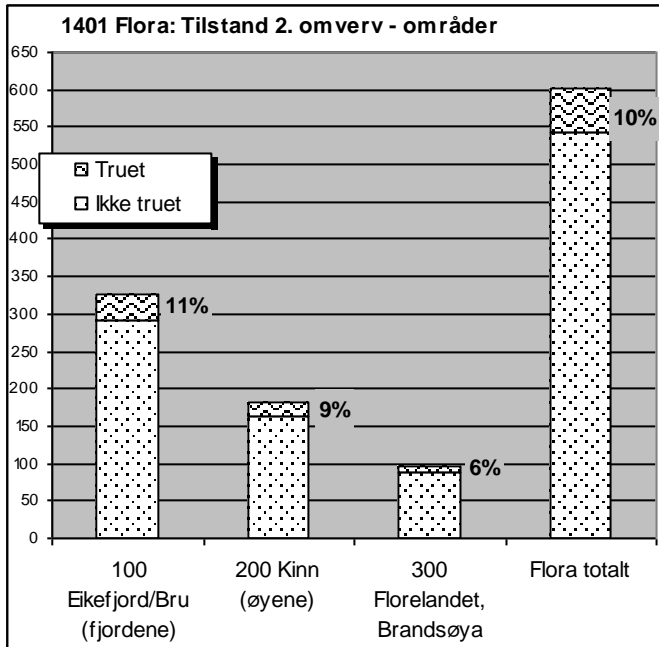
merkbar ny giv og optimisme for ny fast bosetting på flere av øyene, med planlagt opptrapping av fergeforbindelser. Det kan ha påvirket tallene for endringer på øyene ved 1. omverv. Uansett er en stor del av den eldre bebyggelsen på øyene holdt i hevd som feriesteder.

1401-204-083. Våningshus for fiskerbonde på Reksta. Innfelt til venstre huset ved SEFRAK-registreringen. I 2003 hadde det ikke skjedd noen endringer med huset i forhold til denne registreringen. I 2008 var huset pusset opp, og på baksiden var det kommet et stort utbygg over to etasjer. Det er kategorisert som endringstype B.

4.3 Tilstand og geografiske variasjoner

4.3.1 Tilstand – områder: Tidligere kommuner

Bebyggelsen i fjordene og på øyene har andel hus i dårlig stand nær gjennomsnittet. Det er færrest hus i kritisk dårlig stand i byen og omegn.

Det er landbruksbebyggelsen langs fjordene som gir størst utslag for de truede husene, med fraflytta tun og gamle hustyper ute av bruk. Andelen truede på øyene ligger noe under gjennomsnittet.

Tallene understøtter tallene for både tap og endring. Bebyggelsen på Brandsøya og Florelandet er i noe bedre stand enn i de to andre hovedområdene. Her er stort sett alle hus i bruk. Men fortsatt er det hus i dårlig stand med uavklart situasjon også i tettområdene, det gjelder særlig i omlandet til den gamle bykjernen.

1401-316-005, 006, 007. Fra Brandsøya. I forgrunnen tunbebyggelsen på Krokvoll med sjøbu ved fjorden. Bak brer boligbebyggelsen seg. Like bak tunet den tidligere hovedvegen gjennom området.

1401-104-002, 003, 004, 005. Fra Steindalen. Den eldre bebyggelsen står ubrukt etter at det er bygd nytt tun litt lenger inn på terrassen bebyggelsen ligger på. Krattskogen kryper nærmere, bare de sletteste partiene av jordveien blir slått og de gamle bygningene forfaller.

1401-201-03,04,05. Fra Stavøy. Det store nye huset dominerer, gamle naust forfaller

5 Utvikling og tendenser

5.1 Hovedtrekk ved kommunens utvikling

Folketall og bosettingsmønster

I 2008 er folketallet i Flora 11 408 personer. Fra SEFRAK-registreringen begynte i 1991 til 2003 hadde folketallet økt med 11,5 %. Det tilsvarer en vekst på nær 1 % i året. Veksten var større enn både fylkets og landets for øvrig. Denne veksten har stoppet opp. Mellom 2003 og 2008 har folketallet vært nær stabilt med en økning på 0,1 %.

I perioden har det fortsatt vært en forflytting til tettbygde strøk. Det er særlig her nye bolighus m.m. har blitt bygd. Ved folketellingen i 1990 bodde 68 % av kommunens innbyggere i tettsteder, i 2003 gjaldt det 76 % og i 2008 77 %. Denne veksten har først og fremst kommet i Florø og området rundt.

De viktigste næringene er (2008) fiskeri og havbruk og fiskeindustri, skipsbygging, turisme og forsyningstjeneste for oljefelt i Nordsjøen. Med unntak for fiskeri og havbruk, er næringene særlig konsentrert til Florø-området. Jordbruket som i hovedsak drives i utkanten av kommunen, sysselsetter stadig færre. Iflg. Fiskarmanntallet har det vært en nedgang i antall fiskere. Turisme er en økende næring.

Kulturminner i kommuneplanen

Flora kommune ble i 2005 kåret til kulturkommunen i Sogn og Fjordane. Om kulturminner står det: "Flora satsar på å bruke kulturminna m.a. som ein del av reiselivssatsing, i Ausevik er Vestnorsk Bergkunstsenter under planlegging og Flora har eit stort veteranbåtmiljø. Kinnkyrkja er sentrum for Kinnaspelet og Kystmuseet ligg og i Flora."

For Florø sentrum var det utarbeidet egen kommunedelplan som ble vedtatt i 1998. Et uttalt mål i delplanen er: "Ein legg spesiell vekt på å verne trehusbyen Florø slik den kjem til uttrykk i ytre Strandgata, langs hamna, i deler av Markegata og i Hans Bloms gata."

For Svanøy ble det, som et samarbeidsprosjekt mellom fylkesmannen, innbyggere og grunneiere på Svanøy og kommunen, utarbeidet en bruks- og verneplan i 1977. "Målet med prosjektet var å ta vare på dei store natur- og kulturskapte verdiane på øya, og samtidig ta vare på lokalmiljøet si moglegheit for å utnytte lokale ressursar i næring. Bruks- og verneplanen skal ligge til grunn og vere retningsgjevande for kommuneplanens areal."

Strategiplan for landbruk og bygdeutvikling i Flora kommune 2005–2009 ble vedtatt av Flora kommune, utbyggingsutvalget, i 2004. Hovedmålet er å "Sikre vidare landbruk og liv i bygdene". Et av tiltakene er å ta vare på og utvikle kulturlandskapet som: "Restaurering av gjerder, stiar/vegar, freda og verneverdige bygningar og kulturminne. Dette omfattar også bygningar og kaianlegg mv. i tilknytting til sjø og sjøbruk."

Kommunen forvalter tilskuddsordningene etter Forskrift om retningslinjer for fordeling av tilskudd til spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL), og Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket. Noe som også omfatter utvendig restaurering av fredete og verneverdige bygninger.

5.2 Tendenser i trusselbildet.

Årlig tap i Flora er i det øvre sjiktet av kommuner som undersøkes – 0,9 %, og desimeringstakten har økt mellom 2003 og 2008.

Da SEFRAK-registreringen kom i gang i 1991 hadde Florø gjennom et par tiår vokst fra stagnasjon på 1970-tallet til et av de viktigste sentrene i Sogn og Fjordane. Folketilveksten var en av de største i landet og byggevirksomheten deretter. Resultatet var en synlig urbanisering og fortetting av gamle jordbruksområder på Florelandet og Brandsøya. Etter 1. omverv lå tapsandelen i de sentrale områdene i og rundt byen klart over gjennomsnittet, etter 2. omverv ligger den under. Mellom 1. og 2. omverv har folketallet i Flora stabilisert seg. Det er naturlig å se bestandsutviklingen i de mest pressete områdene i sammenheng med denne utviklingen. Med lavere vekst virker det som om trykket mot den eldre bebyggelsen har avtatt noe. Situasjonen i pressområdene er lite endret siden 1. omverv. Men fortsatt står det ubebodde hus til forfalls, saneringsklare i påvente av mulig utbygging. Og man må forvente tap i disse områdene også framover, men neppe i samme omfang som før. Det er særlig i den vestlige delen mot Florø at utbyggingspresset er størst.

Desimeringstakten for eldre hus i Flora som helhet har imidlertid økt i en periode hvor befolkningspresset har avtatt. Det er ikke tettstedspress som er den største utfordringen. Det er manglende bruk og forfall som direkte eller indirekte har ført til de fleste tapene.

Hus som forteller om funksjoner i det gamle jordbruket og bruken av utmarksressursene, har fortsatt tapsandeler over gjennomsnittet. Høyere andel i dårlig stand tilsier at man må forvente tilsvarende tapsandeler også framover. Bak ligger utviklingen i primærnæringene med fraflytting av småbruk og husmannsplasser. Omstruktureringen i næringen har ført til en rekke hustyper i jordbruket det ikke lenger er bruk for, og som det er vanskelig å finne nye funksjoner til.

Tapsandelen for naust er like høy som for de mest utsatte husgruppene i jordbruket, det samme gjelder andelen som er i dårlig stand. Dette sammen med den geografiske fordelingen av tapte og truede, gir et bilde av fiskerbondens hus innover fjordene som mest utsatt. Og det gjelder gjerne de minste brukene.

Undersøkelsen viser en klar overrepresentasjon av tap av hus i miljøer med opprinnelse som husmannsplasser. Også andelen i dårlig stand ligger over gjennomsnittet. Nesten alle tapene som er knyttet til husmannsplassene gjelder områdene innover fjordene, og nær alle som er truet av dårlig tilstand.

Fiskerbondens hus er utsatt utover øyene også, andelen i dårlig stand ligger bare litt under gjennomsnittet, men tapsandelen er klart lavere. I Kinn-området er en økende del av bebyggelsen i bruk som feriehus, noe som kan forklare den relativt lave andelen som er i kritisk dårlig stand.

Innenfor sjøbrukets hus er det de større sjøhusene som klarer seg best. De har færre tap og det er færre som er truet av dårlig tilstand. Alle tapte ligger i Eikefjord/Bru-området, mens de dårlige ligger mer spredt, men ingen i byområdet.

Tapet av den tradisjonelle bebyggelsen i jordbruk og sjøbruk innebærer også en ytterligere desimering av karakteristiske elementer i tradisjonell byggeskikk. Vestlandets grindkonstruksjon peker seg fortsatt ut som et sårbart element. Alle tapene i gruppen "Naust, sjøhus" gjaldt grindabygde hus.

1401-106-009, 010,011. Naustgruppe i Hellevik i 2003. Alle naustene er grindabygde. Det til venstre var borte i 2008.

1401-317-023. Gammelt grindabygd naust på Solheimstranda på Brandsøy. Det er omgitt av byggefelt for nye boliger med planlagt friområdekorrridor ned til stranda og naustet. Naustet ble hardt skadet under nyttårsorkanen 1991. Samlet ligger sjøbrukets hus litt under gjennomsnittet når det gjelder andel i dårlig stand, men om man ser isolert på naustene ligger de over – med 12 % truede. Det representerer også en trussel for hvordan en tradisjonell byggeskikk som grindverk vil være representert framover.

1401-115-003. Vegarbeidet på Rv. 5 langs Eikefjorden pågikk for fullt i 2003 og flere av de gamle stuebygningene som lå tett i vegen var utsatt. Nå er støttemuren på Innigarn Tonstad kommet på plass og huset står fortsatt.

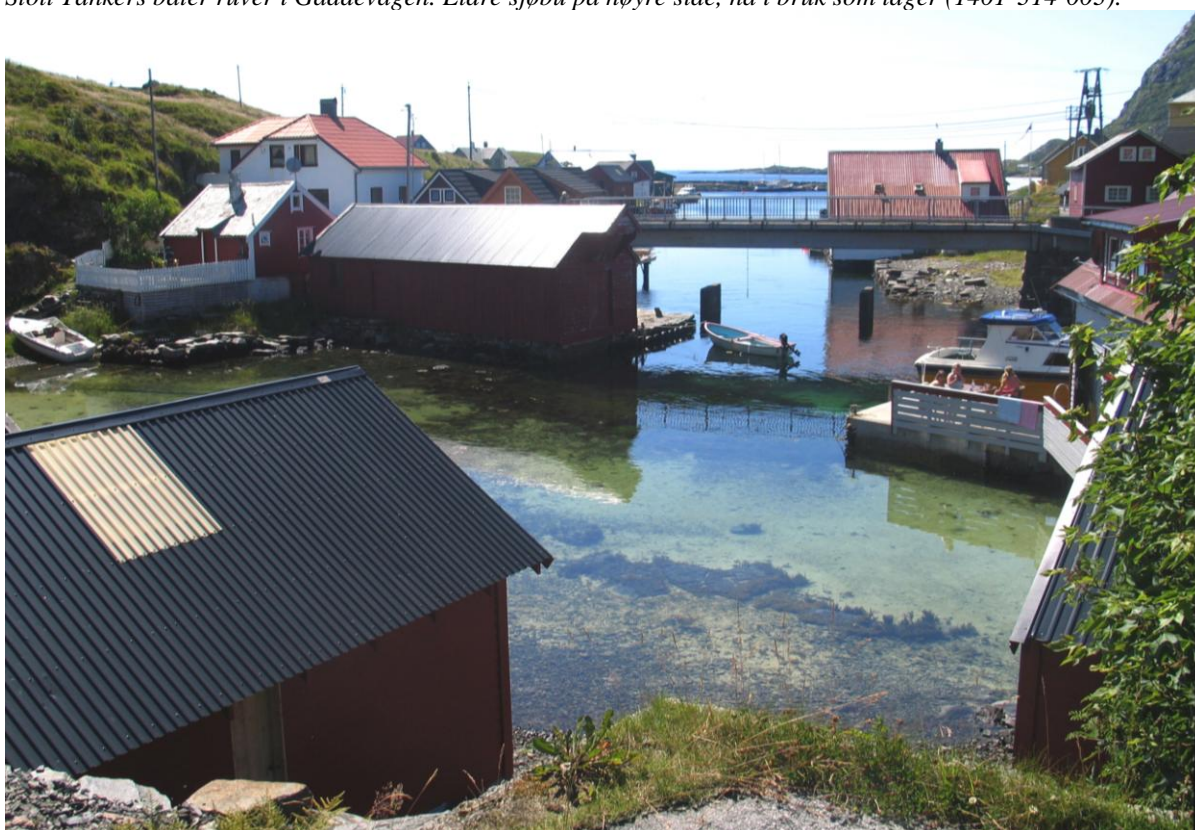

Strandagata i Florø var under opprusting 2003. I 2008 var den ferdig. Med husene har det skjedd lite mellom 1. og 2. omverv. Bebyggelsen var stort sett ferdig pusset opp ved forrige omverv. Da var det en del eksteriørendringer, også noen få tap.

Stolt Tankers båter ruver i Gaddevågen. Eldre sjøbu på høyre side, nå i bruk som lager (1401-314-003).

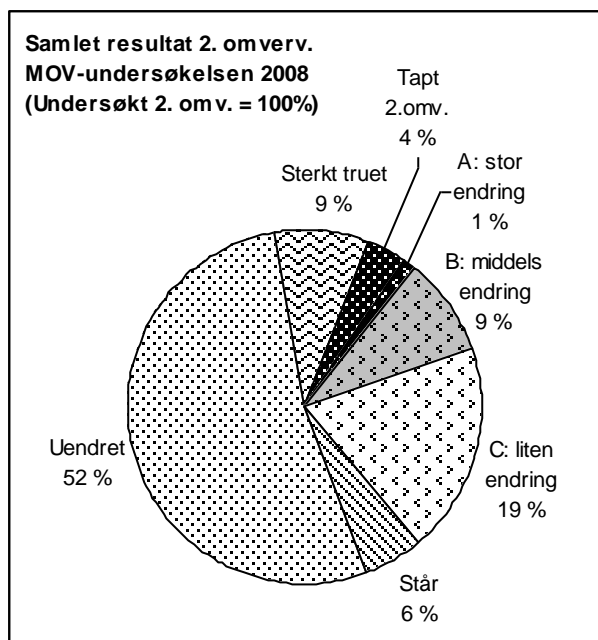

Sjøbruksmiljøet i Rognaldsvåg har mange gamle hus og er et populært feriested om sommeren.

6 Samlet resultatoversikt MOV 2008

6.1 Kvantitative forandringer

Kommune	1. omverv			Resultat 2. omverv, undersøkt 2008 100 %											
	Undersøkt	Tapt		Tapt		Sterkt truet		A: stor endring		B: middels endring		C: liten endring		Står	Øvrige
		antall	%	antall	%	antall	%	antall	%	antall	%	antall	%		
1401 Flora	686	52	8 %	31	5 %	59	9 %	5	1 %	37	6 %	97	15 %	33	372
1653 Melhus	1429	287	20 %	38	3 %	90	8 %	15	1 %	137	12 %	237	21 %	56	569
1736 Snåsa	517	64	12 %	13	3 %	44	10 %	4	1 %	45	10 %	99	22 %	20	228
1815 Vega	439	26	6 %	15	4 %	36	9 %	2	1 %	28	7 %	67	16 %	41	224
MOV 2008	3071	429	14 %	97	4 %	229	9 %	26	1 %	247	9 %	500	19 %	150	1393

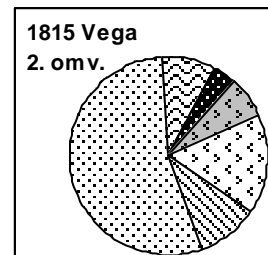
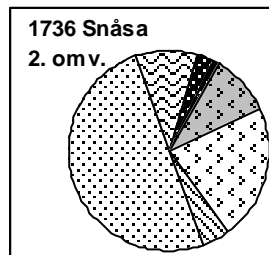
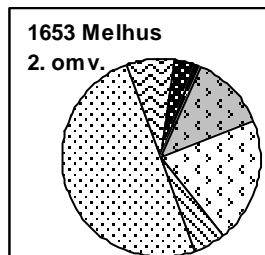
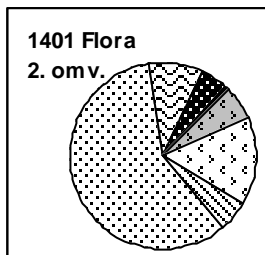
Nøkkeltall MOV 2003–2008: I perioden har 97 hus gått tapt i de fire kommunene. Det tilsvarer en samlet prosentandel på 3,7 og et årlig tap på 0,7 %.

MOV-undersøkelsen 2008 omfatter 2642 bygninger.

Ca. 230 bygninger er så sterkt truet på grunn av svekket teknisk tilstand at de er rivingstruet. Det tilsvarer 9 % av de undersøkte bygningene. Dette er et minimumstall.

Bare 26 hus, dvs. 1 %, er så sterkt ombygde at de er vanskelige å kjenne igjen – endringstype A.

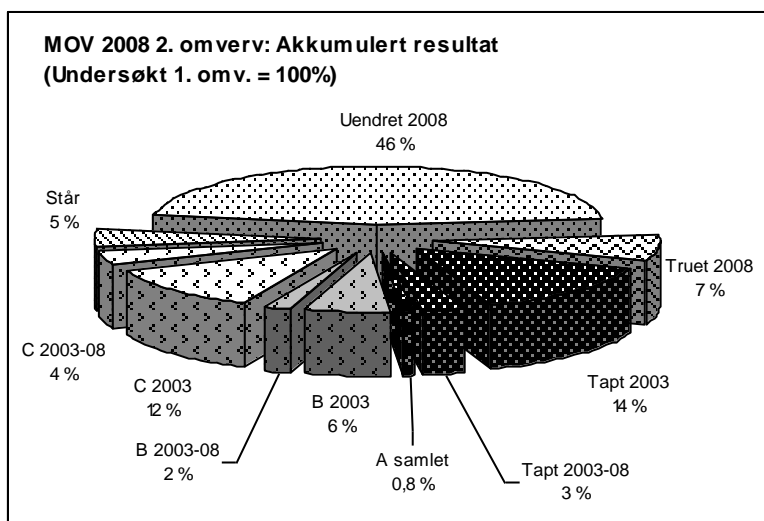
Tallene for tapt, sterkt truet og stor endring (endringstype A) utgjør til sammen en bolk på ca. 14 % av de undersøkte i 2008.

Flora har i forhold til antall registrerte høyest andel nye tap – 4,9 %. Trøndelagskommunene ligger begge i det lavere sjiktet med 2,9 % for Snåsa og 3,3 % for Melhus, men det er ikke lang avstand til Vega som har tap på 3,6 %. Det er med andre ord ingen store sprang mellom kommunene i tap i perioden, til tross for at de undersøkte kommunene er svært ulike ellers.

Det er heller ingen store forskjeller med hensyn til det viktigste trusselbildet, tapt, truet og endringstype A. Også her ligger Flora høyest med 16 %. De øvrige ligger svært nær hverandre med 13 % i Melhus og Vega, og 14 % i Snåsa. Den store andelen kritisk dårlige hus i Snåsa moderer noe av det positive inntrykket som lavt tap gav i denne kommunen.

Samlet har trøndelagskommunene en større andel endrete hus enn de to kystkommunene. Det gjelder også et større innslag av de mest omfattende endringstypene (A og B). Men prosentandelen nye endrete i forhold til gjenstående hus er relativt lik for tre av kommunene – Melhus (9 %), Snåsa (8 %) og Vega (8 %). Lavest har endringsaktiviteten vært i Flora (3 %). Det følger av dette at Flora nå har størst andel hus uten endring i forhold til SEFRAK-tidspunktet. Etter 1. omverv var det Vega som lå på topp her. Annen type aktivitet med husene, oppussing eller endringer som ikke har satt spor etter seg i undersøkelsen med nye endringskategorier, har vært størst i Melhus og Snåsa.

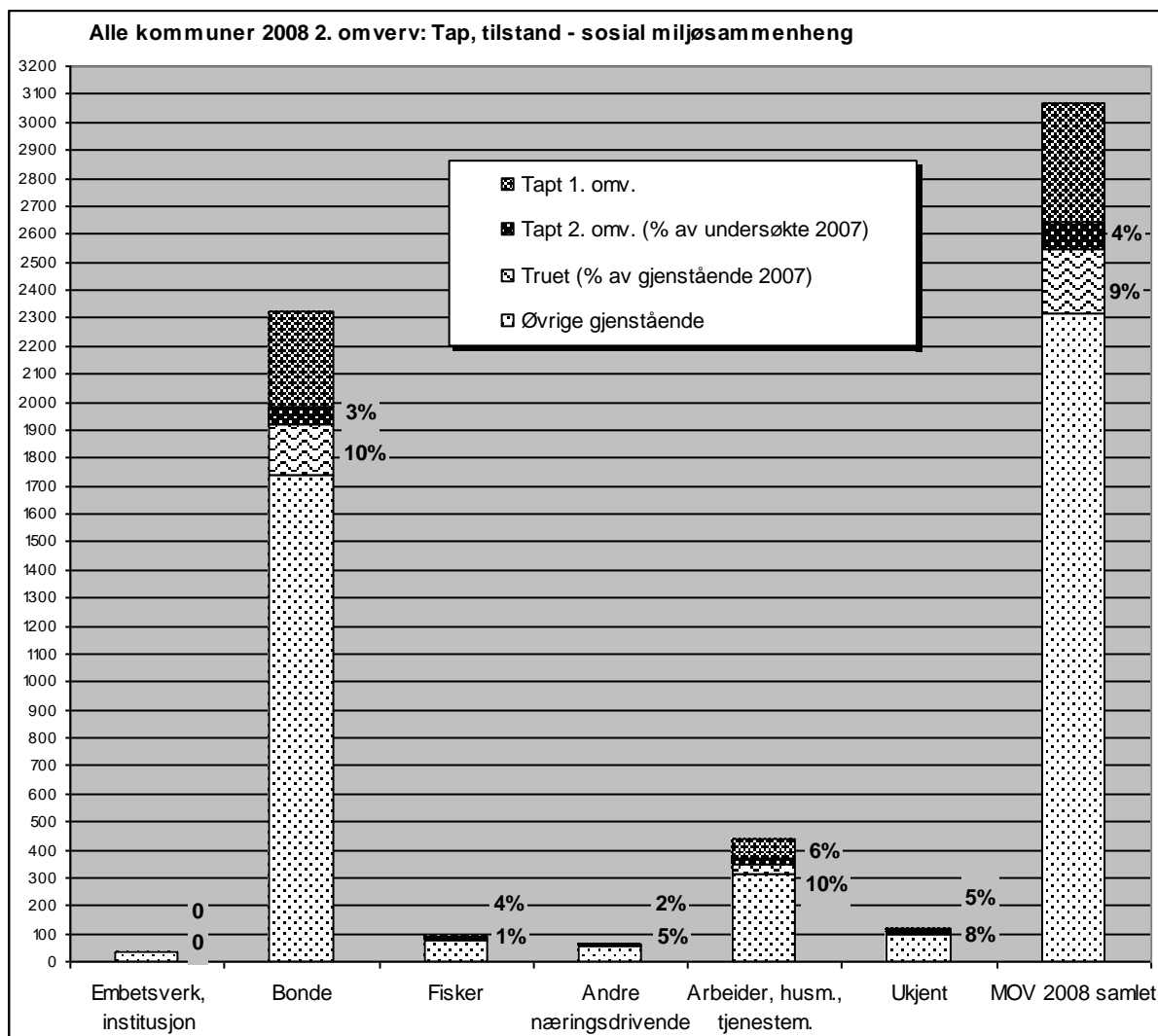

Om man tar utgangspunkt i bygningene som ble undersøkt i 1. omverv, er akkumulert tap i 2008 17 % – mot 14 % i 2003.

Tilsvarende er akkumulert andel tapte, truede og endringsgruppe A nå ca. 25 % – mot 20 % i 2003.

6.2 Kvalitative forandringer

6.2.1 Bestandsutviklingen i forhold til sosial miljøsammenheng

Kategorien "Arbeider, husmann, tjenestemann" har høyest prosentandel av de nye tapene. Høy andel gjenstående hus i kritisk dårlig stand tilsier flere tap også i nærmeste framtid. Den største kategorien "Bonde" ligger som ventet nær gjennomsnittet – litt under i andel nye tap og så vidt over i andel dårlige hus. Den lille gruppen hus knyttet til fiskerstanden følger gjennomsnittet i tap, men har færre dårlige hus.

"Andre næringsdrivende" ligger bedre enn gjennomsnittet på begge parametere. Hus knyttet til embetsverk og offentlige institusjoner har ingen tap og er i god stand.

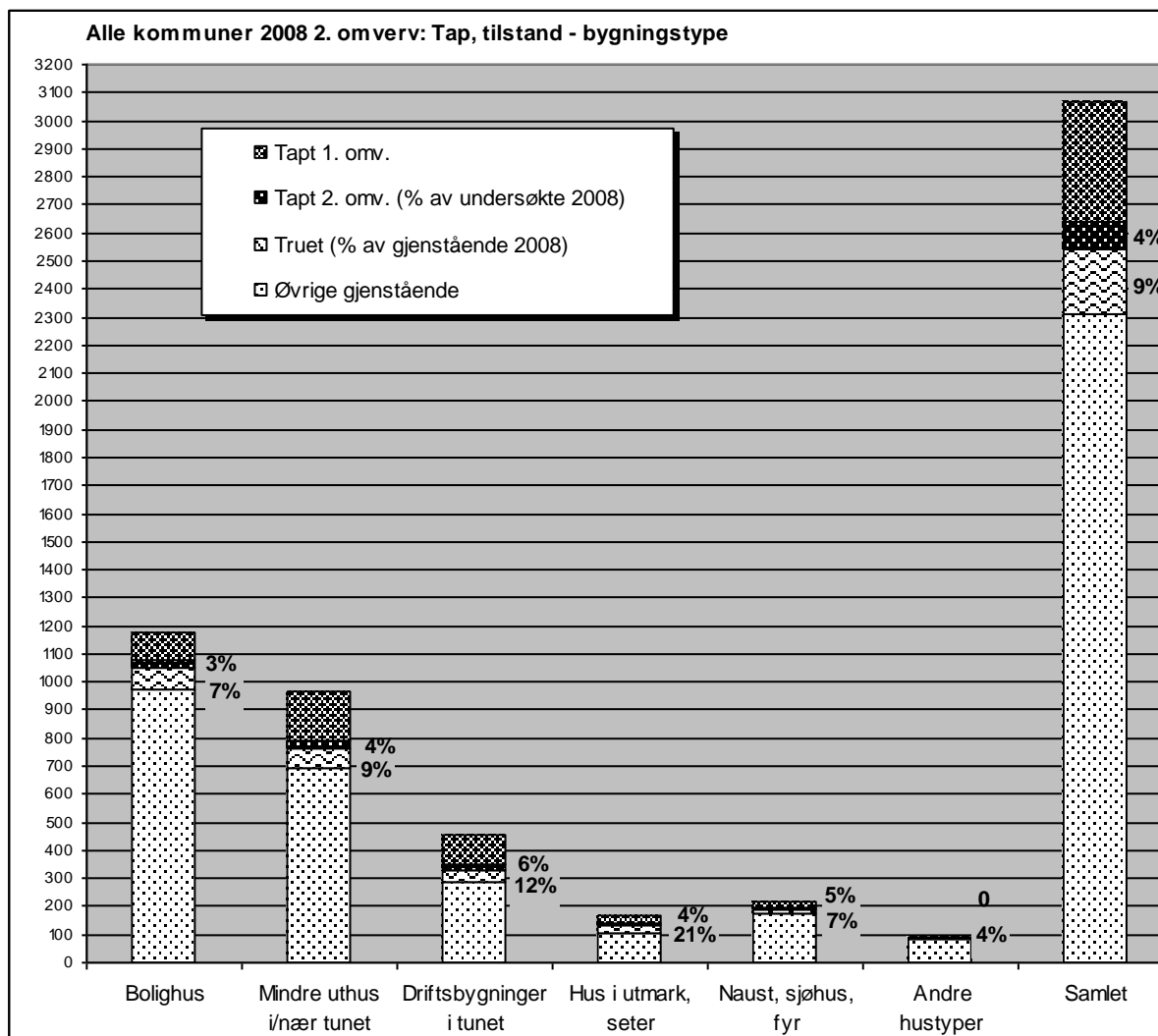
Det er særlig situasjonen i Melhus og Flora som bidrar til det negative resultatet for kategorien "Arbeider, husmann, tjenestemann". Det samsvarer med resultatet fra 1. omv. Dette gjelder først og fremst husmannsplassene, men også noen tap i arbeidsmiljøer, som har en veldig liten del av dette segmentet. Mange er forlatte og marginalt beliggende plasser. Men i Melhus og Flora har det vært et ekstra press på husmannsplasser og småbruk nær pressområder og bygdesentre, da de gjerne ligger i områder som er mindre attraktive for jordbruket, og derfor ikke er beskyttet av jordvern mot utbygging. Ved 1. omv. var det også et stort innhogg på husmannsplassene i Snåsa. Med tap under gjennomsnittet er situasjonen tilsynelatende bedret her i år, men tallene må ses i lys av en kraftig

reduksjon ved 1. omverv. Bestanden er med andre ord markert desimert, og andel i dårlig stand er over gjennomsnittet. I Vega følger tallene for tap og tilstand på husmannsplassene gjennomsnittet i kommunen. Vega hadde få tap sist, men har også den laveste andelen registrerte hus i kategorien. Vega karakteriseres av at en del plasser og småbruk holdes i hevd som feriesteder.

Det er landbrukssektoren som dominerer grunnlagsmaterialet i alle kommuner, men Flora og Vega, har materiale med noe større spredning på næring, yrker og sosiale grupper. Kategorien "Andre næringsdrivende" har jevnt over få tap og få truet på grunn av tilstand. Det følger trenden fra 1. omverv, men det var noen flere tap da.

Kategorien "Fisker" er kun representert i Vega og Flora, og med et større segment i Flora enn i Vega. Det må bemerkes at "fiskerbonden" ikke trer fram som egen gruppe i SEFRAK. De fleste kombinasjonsbrukene langs kysten vil nok være registrert som "bonde". Resultatet viser lite samsvar mellom de to kommunene og en motsatt situasjon i forhold til 1. omverv. Mens tapsprosenten i 2003 lå over gjennomsnittet for fiskerhus i Flora, er det ingen tap her nå. Vega, som hadde lavt tap i 2003, har tap på over dobbelt av gjennomsnittet nå. Få hus knyttet til fiskerstanden er i kritisk dårlig stand.

6.2.2 Bestandsutviklingen i forhold til bygningstyper

"Driftsbygninger i tunet" har den høyeste tapsprosenten. Høy andel hus i dårlig stand tilsier at tapene vil ligge høyt også i overskuelig framtid. Dårlig tilstand gir også dårlige prognoser for andre småhus i tunet og særlig utmarkshusene, selv om tapsandelene for perioden følger gjennomsnittet. Også sjøbrukets hus har tapsandeler over gjennomsnittet. Bolighusene ligger noe under gjennomsnittet på begge parametere.

Det er som forventet jordbrukets bygninger i tun og utmark som er mest utsatt når man ser tap og andel kritisk dårlige hus under ett. Alle kommuner unntatt Flora har høyere tapstall enn gjennomsnittet for driftsbygningene i tunet, høyest er tapsprosenten i Vega. Ved 1. omverv var det Melhus som toppet. Samlet er det i år liten forskjell i tapstallene mellom den eldre "fjøs, stall, låve" og den mer moderne enhetslåven – sist var det flest av den eldste typen som var borte, ved dette omvervet en liten overvekt av enhetslåver. Det ser ut som om trøndelagskommunene har hatt en avskalling av de dårligste av denne typen før 1. omverv, nå er det enhetslåvene det har gått mest utover her. Det kan ha sammenheng med at en noe tidligere SEFRAK-registrering i trøndelagskommunene fanget opp flere av de eldste driftsbygningene. Men i alle kommuner er det kategorien "fjøs, stall, låve" som er i dårligst stand.

Selv om tapsandelen for utmarkshusene samlet ligger på nivå med gjennomsnittet, er andelen i dårlig stand det doble av gjennomsnittet. Det er i utgangspunktet stor forskjell mellom kommunene når det gjelder bestanden av utmarkshus. Den store skogs- og utmarkskommunen Snåsa har størst andel, Vega færrest. Det er bare Snåsa og Flora som har tap i gruppen, begge over gjennomsnittet. Men i alle kommuner topper utmarkshusene oversikten over kritisk dårlige hus. Det er som ventet uthusene på setrene og i utmarka som har vært mest utsatt for tap og som er i dårligst stand. Seterstuene greier seg bedre.

Det samlede resultatet for gruppen "Mindre uthus i/nær tunet" ligger på gjennomsnittet både for tap og tilstand. Det er noe bedre enn etter 1. omverv, men som sist er det store variasjoner – mellom hustypene og mellom kommunene. Mest utsatt er sidebygningene med bryggerhus og drengestuer, men også småhus som smier, skjul, utkjellere m.m. Her ligger samlet tap over gjennomsnittet og andelen i dårlig stand er høy. Flora og Melhus har høyest tapsprosent samlet. I trøndelagsbygdene er det særlig masstua som er utsatt i tunet, i kystkommunene de mindre uthusene, men selv om tapsandelene varierer mer enn etter 1. omverv, er andelen i dårlig stand for disse hustypene høy i alle kommuner.

Stabburene, som også inngår i "Mindre uthus i/nær tunet", har som sist lavere tap og er i bedre stand. Men også her er det variasjoner mellom kommunene. Stabbur utgjør en langt større del av materialet i de to trøndelagskommunene. Melhus har tap over gjennomsnittet. Snåsa har få tapte bur og ligger mer på linje med kystkommunene Flora og Vega. Stabbur er et populært flytteobjekt, og en del av de tapte burene i Melhus har flytting som tapsårsak. I Flora har ingen bur gått tap, i motsetning til sist da tapsprosenten lå over gjennomsnittet.

Naust og sjøhus er på ett unntak nær (Snåsa) bare registrert i Flora og Vega. Tapsandelene ligger som sist nær gjennomsnittet (litt over i Vega) og gruppen er noe mindre truet på grunn av dårlig tilstand. Det samsvarer med resultatet fra forrige omverv. Men det er større forskjell om man skiller mellom naust og sjøhus. Som sist viser naustene i Flora seg som en sårbar gruppe både når det gjelder tap og andel i dårlig tilstand. I Vega har derimot ingen naust gått tap denne gangen, men til gjengjeld tre sjøhus.

Bolighusene ligger samlet under gjennomsnittet både mht. tap og de kritisk dårlige. Men også her er det variasjoner mellom kommunene. Flest har gått tap i Melhus som har tap lik gjennomsnittet.

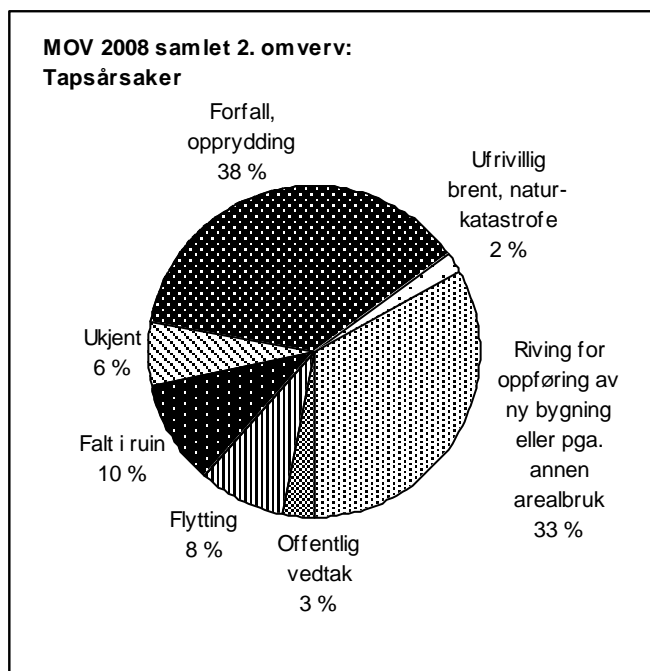
Hus knyttet til bymiljøene i materialet framstår som langt mer robuste ved begge omverv. Eldre bymiljø er først og fremst representert i Flora med den gamle bykjernen i Florø, men også med bygdebyen Viosen i Snåsa – om enn i langt mindre skala. Kategorien "bygård" har ingen tap ved dette omvervet. Tapet var også lavt ved forrige omverv. Viosen har vært regulert til spesialområde bevaring siden 1987. De gamle bystrøkene i Florø er viet spesiell oppmerksomhet i kommuneplanen.

Alle kommunene har eksempler på hus som er satt i stand uten "endring" i forhold til MOV-kriteriene siden 1. omverv. Det gjelder også hus som før var truet. Flere hus kan defineres som tilbakeførte – i streng og mindre streng forstand. Noen av disse kan knyttes til bistand fra offentlige midler som SMIL-institusjonen og Norsk Kulturminnefond. Vega er som verdensarvområde et av satsingsområdene til Norsk Kulturminnefond. I Snåsa er revitaliseringen av seterbruket med kobling til turisme og satsing på besøksetre direkte målbar i materialet i form av både tilbakeføring og høyere endringsandel for seterbebyggelsen enn gjennomsnittet.

Men fortsatt er det boligshus som endres mest og som har flest omfattende endringer. Trøndelagskommunene ligger som sist på topp når det gjelder samlet andel endrete boligshus. Det er rimelig å se det i sammenheng med sterke tradisjoner for å bygge ut trønderlåna, enten det er etter det gamle prinsippet i lengden eller ikke. Det er imidlertid ikke "trønderlånprinsippet" for utbygging som har vært mest framtreddende verken ved 1. eller 2. omverv. Lengdeutvidelser står riktignok bak 25 % av nye tilbygg i Melhus, men det er ingen nye i Snåsa. I Vega har det vært en merkbar større endringsaktivitet med boligshusene i perioden. Også i Vega dominerer låna som hustype, men ikke så enerådende som i Trønderlag. Ingen av arealutvidelsene kan sies å følge det gamle prinsippet om å bygge på i lengden.

Felles for alle kommuner er at når hus pusses opp og detaljer skal fornyes, er det sveitserstilen man henter forbilder fra, enten det kan kalles tilbakeføring i streng forstand eller ikke. Det er få tilfelle av "nyklassisme". Denne tendensen kom klart fram etter 1. omverv og er fortsatt gjeldende. Det er elementer etter endringer fra andre epoker utover 1900-tallet som skrelles av. Trenden med å ta i bruk tradisjonsinspirerte materialer og former er merkbart økende. Mest synlig er nye torvtak og skifertak. Fjerning av kledning, gjerne i kombinasjon med nye torvtak, er fortsatt en vanlig endring på mindre tømmerhus, særlig i Melhus.

6.2.3 Tapsårsaker

I hovedtrekk er det godt samsvar med fordelingen av tapsårsaker etter 1. omverv.

Den viktigste grunnen til at hus går tapt er som i 2003 at de ikke lenger er i bruk og at de forfaller. 48 % av tapene kan relateres til forfall, direkte eller indirekte. Det er kun en liten økning i forhold til 1. omverv.

Ny arealbruk kommer som en god nummer to med 33 % av tapene. Det er litt høyere enn etter forrige omverv.

Som sist har Melhus og Flora store segmenter med ny arealbruk som tapsårsak. Litt overraskende kommer Snåsa nå i samme klasse, Melhus og Snåsa ligger begge med andel ny arealbruk på 39 %. Det må bemerkes at Snåsa-materialet er lite og tapene få, så få hus gir store utslag. Sist hadde forfall en overveiende stor andel i Snåsa, en god del av de mest forfalne ble nok skallet av da.

Det er ulike prosjekter som ligger til grunn for tapene som skyldes ny arealbruk og variasjon mellom kommunene. I Melhus og Vega gjelder en overveiende del boligutbygging, mens det er større innslag av driftsbygninger, andre uthus og naust i Snåsa og Flora. Ny arealbruk har spilt minst rolle for tapene i Vega, og de forfallsrelaterte årsakene tar her tilsvarende større del. Det svarer omtrent til andelen ved 1. omverv.

Flytting har litt høyere andel enn i 1. omverv. Det er fortsatt Melhus som topper, men det er også eksempler fra de andre kommunene. Andelen som er tapt på grunn av brann eller naturkatastrofe er lav og litt mindre enn etter 1. omverv.

De fleste hus blir revet som følge av private beslutninger. Det gjelder ved begge omverv. Offentlige inngrep i form av planvedtak om større byggefelt og vegutbygging har en liten del av segmentet for ny arealbruk. I tillegg er noen få hus revet av sikkerhetsårsaker etter pålegg fra det offentlige fordi de sto for nært sterkt trafikkerte veger. Tar man med indirekte virkninger for utbyggingsmønster m.m. kan tapsandelen knyttet til offentlige planvedtak bli større, det gjelder særlig utbyggingskommunene Melhus og Flora. Utbyggingen av stamvegnetter truer fortsatt hus i Flora, og det arbeides med å legge om nye parseller av E6 i Melhus.

Kilder

Litteratur

Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon, 1994 og "storenorskeleksikon.no", 2009.

Stavang, Jan M. red. 1966. Flora kulturhistorisk vegviser. 1999

Strategiplan for landbruk og bygdeutvikling i Flora kommune 2005-2009 vedteken av Flora kommune utbyggingsutvalet 16.11.2004. Floraposten 4/2004.

Flora kommune. Kommuneplanen sin arealdel. 2002-2013 *vedtatt 24.6. 2003*

Fiskeridirektoratet. (www.fiskeridir.no)

Statistisk sentralbyrå. 1981. Dokumentasjon 1980. Kongsvinger

Statistisk sentralbyrå. 1992. Folke- og bolig telling 1990, Oslo - Kongsvinger

Statistisk sentralbyrå. 1999. Jordbrukstillingen Flora.(www.ssb.no).

Statistisk sentralbyrå. Faktaark, 1999. Kommunefakta Flora. (www.ssb.no).

Statistisk sentralbyrå. 2008. Befolkningsutviklingen i kommunene. (www.ssb.no).

Statistisk sentralbyrå. 2009. Tall om Flora. (www.ssb.no).

Statens kartverk. Topografisk hovedkartserie M711.

Rektangelkart 1:200 000, Kristians amt. Bl. III. 1851, 1880-90?, etter 1919. Statens kartverk Hønefoss.

Vedlegg 1. Andre omverv. Bygningstyper: tap – endring - tilstand

1401 Flora 2. omverv	Under-søkt 1.omv.	Tapt 1. omv.		Under-søkt 2.omv.	Tapt 2. omv.		Gjenstående 2.omv.	Endret: A, B, C*		A: stor endring*		B: middels endring*		C: liten endring*		Står*	Uendret	Derav truet*	
		antall	%		antall	%		antall	%	antall	%	antall	%	antall	%			antall	%
Våningshus	246	12	5 %	234	9	4 %	225	74	33 %	3	1 %	23	10 %	48	21 %	18	133	20	9 %
Bolig	27	1	4 %	26	1	4 %	25	11	44 %	0	0 %	3	12 %	8	32 %	0	14	1	4 %
Bolighus	273	13	5 %	260	10	4 %	250	85	34 %	3	1 %	26	10 %	56	22 %	18	147	21	8 %
Sidebygning	46	5	11 %	41	3	7 %	38	6	16 %	0	0 %	0	0 %	6	16 %	2	30	4	11 %
Stabbur, loft	21	3	14 %	18	0	0 %	18	1	6 %	0	0 %	0	0 %	1	6 %	0	17	1	6 %
Mindre uthus i/nær tunet	56	6	11 %	50	4	8 %	46	6	13 %	0	0 %	2	4 %	4	9 %	3	37	9	20 %
Uthus knyttet til bolig/bygård	7	3	43 %	4	1	25 %	3	1	33 %	0	0 %	1	33 %	0	0 %	0	2	0	0 %
Mindre uthus i/nær tunet	130	17	13 %	113	8	7 %	105	14	13 %	0	0 %	3	3 %	11	10 %	5	86	14	13 %
Fjøs, stall, låve	11	2	18 %	9	1	11 %	8	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	1	7	2	25 %
Driftsbygning	70	6	9 %	64	3	5 %	61	16	26 %	2	3 %	7	11 %	7	11 %	2	43	5	8 %
Driftsbygninger i tunet	81	8	10 %	73	4	5 %	69	16	23 %	2	3 %	7	10 %	7	10 %	3	50	7	10 %
Utløe, sommerfjøs	13	0	0 %	13	1	8 %	12	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	3	9	3	25 %
Kvern, sag	9	1	11 %	8	1	13 %	7	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	1	6	1	14 %
Seterbu/sel	7	0	0 %	7	0	0 %	7	2	29 %	0	0 %	0	0 %	2	29 %	0	5	2	29 %
Seterfjøs	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	1	1	100 %
Hus i utmark, seter	30	1	3 %	29	2	7 %	27	2	7 %	0	0 %	0	0 %	2	7 %	4	21	7	26 %
Naust, sjøbu	69	8	12 %	61	4	7 %	57	7	12 %	0	0 %	0	0 %	7	12 %	3	47	7	12 %
Sjøhus, brygge	76	4	5 %	72	3	4 %	69	12	17 %	0	0 %	2	3 %	10	14 %	2	55	3	4 %
Naust, sjøhus, fyr	145	12	8 %	133	7	5 %	126	19	15 %	0	0 %	2	2 %	17	13 %	5	102	10	8 %
Næringsbygg	2	0	0 %	2	0	0 %	2	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	2	0	0 %
Forretningsbygg	3	0	0 %	3	0	0 %	3	1	33 %	0	0 %	0	0 %	1	33 %	0	2	0	0 %
Bygård	15	1	7 %	14	0	0 %	14	2	14 %	0	0 %	0	0 %	2	14 %	2	10	0	0 %
Skole	3	0	0 %	3	0	0 %	3	2	67 %	0	0 %	0	0 %	2	67 %	0	1	0	0 %
Forsamlingshus	1	0	0 %	1	0	0 %	1	1	100 %	0	0 %	0	0 %	1	100 %	0	0	0	0 %
Annet	2	0	0 %	2	0	0 %	2	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	2	0	0 %
Ukjent	1	0	0 %	1	0	0 %	1	1	100 %	0	0 %	0	0 %	1	100 %	0	0	0	0 %
Andre hustyper	27	1	4 %	26	0	0 %	26	7	27 %	0	0 %	0	0 %	7	27 %	2	17	0	0 %
Flora samlet	686	52	8 %	634	31	5 %	603	143	24 %	5	1 %	38	6 %	100	17 %	37	423	59	10 %

* gjenstående 100 %

Vedlegg 2. Andre omverv. Registreringskretser: Tap - endring – tilstand

1401 Flora 2. omverv	Under-søkt 1.omv.	Tapt 1. omv.		Under-søkt 2.omv.	Tapt 2. omv.		Gjen-stående 2.omv.	Endret: A, B, C*		A: stor endring*		B: middels endring*		C: liten endring*		Står*	Uend-ret	Derav truet*	
		antall	%		antall	%		antall	%	antall	%	antall	%	antall	%			antall	%
101 Nordalsfjorden	8	0	0 %	8	0	0 %	8	2	25 %	0	0 %	0	0 %	2	25 %	0	6	0	0 %
102 Endestad/Løkkebø	26	2	8 %	24	2	8 %	22	3	14 %	0	0 %	0	0 %	3	14 %	3	16	5	23 %
103 Langedal/Ramsdal	46	3	7 %	43	2	5 %	41	6	15 %	1	2 %	1	2 %	4	10 %	5	30	3	7 %
104 Svardal/Steindalen	16	2	13 %	14	2	14 %	12	2	17 %	0	0 %	1	8 %	1	8 %	0	10	4	33 %
105 Standal	33	4	12 %	29	1	3 %	28	5	18 %	0	0 %	1	4 %	4	14 %	2	21	2	7 %
106 Stavang	55	6	11 %	49	4	8 %	45	10	22 %	1	2 %	3	7 %	6	13 %	1	34	0	0 %
107 Høydalane	28	1	4 %	27	4	15 %	23	6	26 %	0	0 %	1	4 %	5	22 %	0	17	4	17 %
108 Steinhovden	45	3	7 %	42	0	0 %	42	7	17 %	0	0 %	3	7 %	4	10 %	3	32	4	10 %
109 Nytingnes	7	0	0 %	7	1	14 %	6	2	33 %	0	0 %	1	17 %	1	17 %	1	3	2	33 %
112 Haukå/Årebrot	21	1	5 %	20	0	0 %	20	3	15 %	1	5 %	0	0 %	2	10 %	2	15	1	5 %
114 Sandvika	3	0	0 %	3	0	0 %	3	1	33 %	0	0 %	1	33 %	0	0 %	0	2	0	0 %
115 Tonheim/Grov	12	1	8 %	11	0	0 %	11	2	18 %	0	0 %	1	9 %	1	9 %	2	7	3	27 %
116 Barliindbotn	9	1	11 %	8	1	13 %	7	2	29 %	0	0 %	1	14 %	1	14 %	0	5	1	14 %
117 Hovland	20	1	5 %	19	2	11 %	17	5	29 %	0	0 %	0	0 %	5	29 %	0	12	1	6 %
118 Eikefjord	20	1	5 %	19	1	5 %	18	4	22 %	0	0 %	2	11 %	2	11 %	0	14	2	11 %
119 Sunnarvik	31	4	13 %	27	3	11 %	24	5	21 %	0	0 %	0	0 %	5	21 %	3	16	4	17 %
201 Stavøy	45	3	7 %	42	3	7 %	39	4	10 %	0	0 %	1	3 %	3	8 %	1	34	10	26 %
202 Svanøy	28	2	7 %	26	0	0 %	26	3	12 %	0	0 %	0	0 %	3	12 %	3	20	2	8 %
203 Askrova	19	2	11 %	17	1	6 %	16	3	19 %	0	0 %	2	13 %	1	6 %	1	12	0	0 %
204 Kinn/Reksta	75	3	4 %	72	0	0 %	72	26	36 %	2	3 %	7	10 %	17	24 %	4	42	2	3 %
205 Ånnøy/Nekkøy/Skorpa	10	0	0 %	10	1	10 %	9	3	33 %	0	0 %	0	0 %	3	33 %	1	5	1	11 %
207 Batalden	11	0	0 %	11	0	0 %	11	6	55 %	0	0 %	1	9 %	5	45 %	0	5	1	9 %
208 Hovden/Barekstad	8	0	0 %	8	0	0 %	8	2	25 %	0	0 %	0	0 %	2	25 %	0	6	1	13 %
301 Sentrum	53	5	9 %	48	1	2 %	47	18	38 %	0	0 %	5	11 %	13	28 %	3	26	1	2 %
302 Hesteneset	1	0	0 %	1	1	100 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0	0	0 %
313 Nyland/Kleiva	2	0	0 %	2	0	0 %	2	1	50 %	0	0 %	1	50 %	0	0 %	0	1	0	0 %
314 Havikbotn	12	2	17 %	10	0	0 %	10	1	10 %	0	0 %	0	0 %	1	10 %	0	9	2	20 %
315 Nybø/Ragnarrud	6	2	33 %	4	0	0 %	4	1	25 %	0	0 %	0	0 %	1	25 %	1	2	1	25 %
316 Krokane/Solheim	12	1	8 %	11	0	0 %	11	2	18 %	0	0 %	1	9 %	1	9 %	0	9	0	0 %
317 Brandsøy	23	2	9 %	21	1	5 %	20	7	35 %	0	0 %	3	15 %	4	20 %	1	12	2	10 %
318 Grønenga/Sundet	1	0	0 %	1	0	0 %	1	1	100 %	0	0 %	1	100 %	0	0 %	0	0	0	0 %
Flora samlet	686	52	8 %	634	31	5 %	603	143	24 %	5	1 %	38	6 %	100	17 %	37	423	59	10 %

* gjenstående 100 %

Vedlegg 3. Kart over Flora

